

สัญญารับทุนอุดหนุนการวิจัย
สัญญาเลขที่ ว.๓๓๐ / ๒๕๖๐

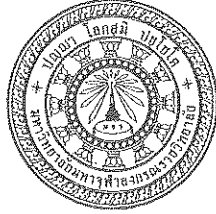
รหัสโครงการ MCU RS 610760330

ระหว่าง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้ให้ทุน

กับ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์ ผู้รับทุน

สิ้นสุดวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐

คู่มือฉบับ

สัญญาเลขที่ ๑.๓๓๐ / ๒๕๖๐

สัญญาเงินทุนอุดหนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สัญญานี้ทำขึ้น ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยุธยา เลขที่ ๗๙ หมู่ที่ ๑ ถนนพหลโยธิน ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ เมื่อวันที่ ๑๖ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ ระหว่าง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดย รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป เป็นผู้รับมอบอำนาจตามหนังสือ มอบอำนาจ ลงวันที่ ๑ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ เป็นผู้บริหารสัญญาและโครงการจนกว่าจะแล้วเสร็จ ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่า "ผู้ให้ทุน" ฝ่ายหนึ่ง กับ ดร.อัศรินทร์ พรหมภักดิ์ ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะพุทธศาสตร์ เลขประจำตัวประชาชนของผู้รับทุน ๕๕๘๐๗ ๐๐๐๐๔ ๑๕ อายุ ๕๕ ปี สัญชาติ ไทย ที่อยู่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ถนนพวงทอง ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐ ซึ่งต่อไปในสัญญานี้เรียกว่า "ผู้รับทุน" อีกฝ่าย หนึ่ง โดยผู้ให้ทุนมีวัตถุประสงค์จะส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการ แก้ปัญหาที่สำคัญของมหาวิทยาลัยหรือนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศ จึงได้จัดสรรเงินอุดหนุนการวิจัย เพื่อ ดำเนินการวิจัยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์แห่งสัญญานี้

คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจึงได้ตกลงกันดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ผู้ให้ทุนตกลงให้ทุนและผู้รับทุนตกลงรับทุนอุดหนุนการวิจัยเรื่อง "ยุ่งข้าวยุคใหม่ : กระบวนการปรับตัวสู่ทางรอดแห่งภูมิปัญญาของชาวนาไทย" ซึ่งในสัญญานี้ เรียกว่า "โครงการ" ตั้งแต่วันที่ ๑ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ถึงวันที่ ๓๐ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็น จำนวนเงิน ๑๕๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นบาทถ้วน)

ข้อ ๒ ผู้รับทุนจะต้องดำเนินการวิจัยตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์และข้อตกลง พร้อมส่งร่าง รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์แก่ผู้ให้ทุน ภายในวันที่ ๓๐ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐

ข้อ ๓ การเบิกเงินอุดหนุนการวิจัยจากผู้ให้ทุน ผู้รับทุนมีสิทธิเบิกเงินอุดหนุนการวิจัยเป็นราย งวดจากยอดเงินตามข้อ ๑ ดังนี้

งวดที่ ๑ จ่ายให้เป็นเงินไม่เกินร้อยละ ๔๐ ของวงเงินอุดหนุนการวิจัยในโครงการ คือจำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท (หกหมื่นบาทถ้วน) ภายในสามสิบวัน หลังจากวันลงนามในสัญญาเงินทุนอุดหนุนการวิจัย และ ผู้รับทุนกรอรายละเอียดโครงการวิจัยในระบบบริหารจัดการงานวิจัยแห่งชาติ (NRMS) เรียบร้อยแล้ว

งวดที่ ๒ จ่ายให้เป็นเงินไม่เกินร้อยละ ๓๐ ของวงเงินอุดหนุนการวิจัยในโครงการ คือ จำนวน ๔๕,๐๐๐ บาท (สี่หมื่นห้าพันบาทถ้วน) โดยผู้ให้ทุนจะจ่ายให้ภายหลังจากผู้รับทุนได้ส่งรายงาน ความก้าวหน้าการวิจัย ตามแบบที่ผู้ให้ทุนกำหนด จำนวน ๕ ชุด พร้อมซีดีหรือดีวีดีจำนวน ๑ แผ่น ภายใน สี่เดือน นับจากวันลงนามในสัญญา โดยรายงานดังกล่าวได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ผู้ให้ทุนแต่งตั้งแล้ว ซึ่งต้องไม่เกินสามสิบวันและผู้รับทุนจะต้องกรอรายละเอียดรายงานความก้าวหน้า โครงการวิจัย (ฉบับแก้ไข) ในระบบบริหารจัดการงานวิจัยแห่งชาติ (NRMS) เรียบร้อยแล้ว

Signature

งวดที่ ๓ จ่ายให้เป็นเงินไม่เกินร้อยละ ๓๐ ของวงเงินอุดหนุนการวิจัยในโครงการ คือ จำนวน ๔๕,๐๐๐ บาท (สี่หมื่นห้าพันบาทถ้วน) โดยผู้ให้ทุนจะจ่ายให้ภายหลังจากที่ผู้รับทุนได้ส่งรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ตามแบบที่ผู้ให้ทุนกำหนด จำนวน ๓๐ ชุด พร้อมซีดีหรือดีวีดี จำนวน ๑ แผ่น และผู้รับทุนกรอกรายละเอียดโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ในระบบบริหารจัดการงานวิจัยแห่งชาติ (NRMS) เรียบร้อยแล้ว และได้นำเสนอผลงานวิจัยในระดับชาติหรือนานาชาติ หรือตีพิมพ์ในวารสารที่อยู่ในประกาศคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ก.พ.อ.) หรือตีพิมพ์ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมระดับชาติที่ได้นำเสนอสภาสถาบันอนุมัติและจัดทำเป็นประกาศให้ทราบเป็นการทั่วไป และคณะกรรมการประจำสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์อนุมัติแล้ว ซึ่งต้องไม่เกินหกสิบวัน

ในการจ่ายเงินอุดหนุนให้แก่ผู้รับทุนแต่ละงวด ผู้ให้ทุนจะจ่ายเงินแก่ผู้รับทุนโดยตรง ผ่านบัญชีธนาคารของผู้รับทุน

ในกรณีที่ผู้ให้ทุนหรือผู้รับทุนเห็นว่า โครงการซึ่งได้ดำเนินการเสร็จสิ้นโดยครบถ้วนตามข้อ ๑ นั้น อาจดำเนินการพัฒนาอย่างใดอย่างหนึ่งต่อจากโครงการเดิม ซึ่งการดำเนินการเพิ่มเติมดังกล่าวนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือเกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้ให้ทุนหรือผู้รับทุนมีสิทธิ ยื่นข้อเสนอเพิ่มเติมให้แก่คู่สัญญาเพื่อดำเนินโครงการให้เป็นอย่างต่อเนื่องตามที่ทั้งสองฝ่ายจะได้ ตกลงกันต่อไป

ข้อ ๔ เอกสารแนบท้ายสัญญาดังต่อไปนี้ให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสัญญานี้

ภาคผนวก ๑ แบบเสนอโครงการวิจัย ประกอบการของบประมาณอุดหนุนงานวิจัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ เรื่อง “ยุ่งช่วยยุคใหม่ : กระบวนการปรับตัวสู่ทางรอดแห่งภูมิปัญญาของชาวนาไทย” จำนวน ๑ ชุด แผ่น

ภาคผนวก ๒ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือสำเนาทะเบียนบ้าน จำนวน ๑ ชุด

ภาคผนวก ๓ สำเนาบัญชีเงินฝาก ธนาคารทหารไทย จำนวน ๑ ชุด

ภาคผนวก ๔ สำเนาบัตรประจำตัวพยาน จำนวนคนละ ๑ ชุด (ถ้ามี)

ข้อความใดในเอกสารที่แนบท้ายสัญญานี้ ที่ขัดแย้งกับสัญญา ให้ใช้ข้อความในสัญญานี้ และในกรณีที่เอกสารแนบท้ายสัญญาขัดแย้งกันเอง หรือมิได้ระบุไว้ ให้ผู้ให้ทุนเป็นผู้วินิจฉัย ผู้รับทุนต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของผู้ให้ทุน

ข้อ ๕ ผู้รับทุนจะต้องเริ่มดำเนินการตามแผนการวิจัยที่ระบุไว้ในโครงการทันที นับแต่วันลงนามในสัญญานี้ หากผู้รับทุนมิได้ดำเนินการภายในสิบห้าวันนับจากวันลงนามในสัญญา ผู้ให้ทุนมีสิทธิยกเลิกสัญญาได้

ข้อ ๖ ผู้รับทุนได้ทราบและเข้าใจระเบียบ ข้อกำหนด ประกาศและคำสั่งของผู้ให้ทุนซึ่งมีอยู่ในขณะที่ทำสัญญานี้โดยตลอดและจะปฏิบัติตามระเบียบ ข้อกำหนด ประกาศและคำสั่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การดำเนินการโครงการนี้ทั้งที่มีผลใช้บังคับในปัจจุบันและที่จะออกใช้บังคับต่อไปในภายหน้าโดยเคร่งครัด ผู้รับทุนจะต้องรับผิดชอบแต่โดยลำพังต่อการละเมิดบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือสิทธิใด ๆ ในทรัพย์สินทางปัญญาของบุคคลภายนอกซึ่งผู้รับทุนนำมาใช้ปฏิบัติงานวิจัยตามสัญญานี้

ข้อ ๗ ผู้รับทุนต้องควบคุม กำกับดูแลและใช้จ่ายเงินอย่างประหยัดและเห็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ พร้อมจัดเตรียมเอกสารบัญชีและหลักฐานการใช้จ่ายเงินเพื่อให้ผู้ให้ทุนสามารถตรวจสอบได้ทุกโอกาสโดยผู้รับทุนจะต้องใช้เงินทุนซึ่งได้รับจากผู้ให้ทุนตามสัญญานี้เพื่อดำเนินการในโครงการนี้เท่านั้น

ในกรณีที่เกิดปัญหาซึ่งต้องพิจารณาว่าการดำเนินการของผู้รับทุนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามวรรคแรกหรือไม่ ผู้ให้ทุนจะเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

ข้อ ๘ ผู้รับทุนต้องดำเนินการวิจัยด้วยตนเองโดยจะไม่นำงานวิจัยทั้งหมด หรือบางส่วนในสัญญาฯ ไปจ้างช่วงอีกต่อหนึ่ง เว้นแต่ได้รับความเห็นชอบจากผู้ให้ทุน

ข้อ ๙ ผู้รับทุนจะทำการวิจัยหรือจัดให้มีการวิจัยด้วยความวิริยะอุตสาหะให้สำเร็จได้ผลตามความมุ่งหมายของผู้ให้ทุน หากมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงผู้ร่วมวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัยหรือรายละเอียดสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งในโครงการวิจัยที่ได้แจ้งไว้สัญญานี้ ผู้รับทุนจะต้องได้รับความเห็นชอบเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ให้ทุนก่อนจึงจะเปลี่ยนแปลงได้

ข้อ ๑๐ ระหว่างดำเนินโครงการตามสัญญานี้ หากมีปัญหาหรือกรณีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุใด ๆ อันเนื่องมาจากความผิดหรือความบกพร่องของฝ่ายผู้ให้ทุน หรือเหตุการณ์อันหนึ่งอันใดที่ผู้รับทุนต้องรับผิดชอบตามกฎหมายซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการตามโครงการที่กำหนดในสัญญานี้ได้ ผู้รับทุนจะต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร ให้ผู้ให้ทุนทราบทันทีที่มีปัญหาดังกล่าว เพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหาหรือขออนุมัติขยายเวลาดำเนินการ

ถ้าผู้รับทุนไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามความในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าผู้รับทุนได้สละสิทธิเรียกร้องในการที่จะขยายเวลาทำงานออกไปโดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น เว้นแต่กรณีเหตุเกิดจากความผิดหรือความบกพร่องของผู้ให้ทุน ซึ่งมีหลักฐานชัดเจนหรือผู้ให้ทุนทราบที่อยู่แล้วตั้งแต่นั้น

การอนุมัติขยายเวลาดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้อยู่ในดุลพินิจของผู้ให้ทุนที่จะพิจารณา

ข้อ ๑๑ ผู้รับทุนมีหน้าที่ส่งรายงานการวิจัยแก่ผู้ให้ทุนตามรายการดังต่อไปนี้

๑๑.๑ ส่งรายงานความก้าวหน้าการวิจัย ตามแบบที่ผู้ให้ทุนกำหนดภายในเวลาสี่เดือนนับจากวันลงนามในสัญญา จำนวน ๕ ชุด พร้อมซีดีหรือดีวีดี จำนวน ๑ แผ่น ถึงสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และผู้รับทุนกรอกรายละเอียดความก้าวหน้าโครงการวิจัยในระบบบริหารจัดการงานวิจัยแห่งชาติ (NRMS) เรียบร้อยแล้ว เพื่อให้ผู้ให้ทุนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ให้ทุนให้ความเห็นชอบ เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วให้แจ้งแก่ผู้รับทุนทราบ เพื่อดำเนินการต่อไป

๑๑.๒ ส่งร่างรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ พร้อมทั้งบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และสรุปผลการวิจัยตามแบบที่ผู้ให้ทุนกำหนด ก่อนวันสิ้นสุดสัญญา จำนวน ๕ ชุด พร้อมแผ่นซีดีหรือดีวีดี จำนวน ๑ แผ่น ถึงสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และผู้รับทุนกรอกรายละเอียดโครงการวิจัยฉบับร่างสมบูรณ์ในระบบบริหารจัดการงานวิจัยแห่งชาติ (NRMS) เรียบร้อยแล้ว เพื่อให้ผู้ให้ทุนได้รับมอบหมายจากผู้ให้ทุนให้ความเห็นชอบ เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วให้แจ้งแก่ผู้รับทุนทราบเพื่อดำเนินการต่อไป

๑๑.๓ ส่งรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ พร้อมทั้งบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และสรุปผลการวิจัยตามแบบที่ผู้ให้ทุนกำหนด จำนวน ๓๐ ชุด พร้อมซีดีหรือดีวีดี จำนวน ๑ แผ่น ถึงสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และผู้รับทุนกรอกรายละเอียดโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ในระบบบริหารจัดการงานวิจัยแห่งชาติ (NRMS) เรียบร้อยแล้ว เพื่อเสนอคณะกรรมการประจำสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์พิจารณาอนุมัติรายงานการวิจัยฉบับนั้น เมื่อได้รับอนุมัติแล้วให้แจ้งแก่ผู้รับทุนทราบ

๑๑.๔ ส่งหนังสือรับรองการตีพิมพ์ในการนำเสนอผลงานวิจัยในระดับชาติหรือนานาชาติ หรือการตีพิมพ์ในวารสารที่อยู่ในประกาศคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ก.พ.อ.) หรือตีพิมพ์ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมระดับชาติที่ได้นำเสนอสภาสถาบันอนุมัติและจัดทำเป็นประกาศให้ทราบเป็นการทั่วไป ถึงสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ เพื่อดำเนินการเบิกเงินอุดหนุนการวิจัยงวดสุดท้าย เมื่อได้รับอนุมัติแล้วให้แจ้งแก่ผู้รับทุนทราบ

รายงานฉบับสมบูรณ์ให้ระบุข้อความที่หน้าปกว่า “ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” และให้มีตราของผู้ให้ทุนปรากฏอยู่บนหน้าปกด้วย

ในกรณีที่ผู้ให้ทุน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายพิจารณาเห็นสมควรให้ผู้รับทุนแก้ไข เปลี่ยนแปลงหรือดำเนินการอื่นใดเพิ่มเติม ผู้รับทุนจะต้องดำเนินการตามผู้ให้ทุน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายกำหนด โดยผู้รับทุนจะต้องดำเนินการดังกล่าวให้แล้วเสร็จก่อนจึงจะอนุมัติเงินอุดหนุนงวดสุดท้ายได้

ข้อ ๑๒ ผู้ให้ทุนมีสิทธินำผลการวิจัยซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากดำเนินโครงการตามสัญญานี้ ไม่ว่าที่สำเร็จแล้วบางส่วนหรือที่สมบูรณ์ทั้งหมดแล้วไปเผยแพร่ในเอกสารสิ่งพิมพ์หรือสื่อใด ๆ หรือนำไปใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาทางวิชาการหรือใช้ประโยชน์ใด ๆ ได้

ข้อ ๑๓ ทรัพย์สินทางปัญญาในผลการวิจัยให้เป็นของผู้ให้ทุนแต่ผู้เดียว ส่วนการจัดสรรประโยชน์และการรักษาสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นไปตามระเบียบของผู้ให้ทุนสิทธิในการขอรับสิทธิบัตรหรือเอกสารแสดงสิทธิใด ๆ เพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเป็นผลมาจากการวิจัยตามสัญญานี้ ให้เป็นไปตามระเบียบของผู้ให้ทุน

ข้อ ๑๔ ผู้รับทุนจะดำเนินการจัดซื้อหรือจัดจ้างทำพัสดุ จะต้องส่งใบเสนอราคาให้ผู้ให้ทุนพิจารณาให้ความเห็นชอบแล้ว จึงจะดำเนินการจัดซื้อหรือจัดจ้างได้ ทั้งนี้รวมถึงการจัดทำพัสดุเพิ่มเติมในระหว่างการดำเนินโครงการที่มีได้ระบุไว้ในข้อเสนอโครงการ

ผู้รับทุนจะใช้และบำรุงรักษาอุปกรณ์การวิจัยให้อยู่ในสภาพดี และยินยอมให้ผู้ให้ทุนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายตรวจสอบอุปกรณ์ที่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ให้ทุนได้ทุกขณะและทุกโอกาส ผู้รับทุนจะต้องจัดทำบัญชีแสดงรายการอุปกรณ์การวิจัยยื่นต่อผู้ให้ทุนพร้อมกับการส่งรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ตามข้อ (๑๑.๓) เมื่อมีการยุติการวิจัยรวมถึงการบอกเลิกสัญญา ผู้รับทุนจะจัดการกับอุปกรณ์การวิจัยให้เป็นไปตามที่ผู้ให้ทุนกำหนด

ข้อ ๑๕ การที่ผู้รับทุนจะนำผลการวิจัยตามสัญญานี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนเผยแพร่ในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ใดหรือสื่อใด ๆ หรือในการสาธิตแก่สาธารณชนไม่ว่า ณ ที่ใด ให้ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้รับทุน แต่ทั้งนี้ ผู้รับทุนจะต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ให้ทุนและปฏิบัติตามเงื่อนไขจึงจะเผยแพร่หรือสาธิตได้ การอนุญาตของผู้ให้ทุนไม่เป็นเหตุให้ผู้รับทุนหลุดพ้นจากความรับผิดชอบต่อความเสียหายใด ๆ ที่เกิดขึ้น กรณีที่ได้รับอนุญาตให้มีการตีพิมพ์ ผู้รับทุนจะต้องลงข้อความไว้ที่ปกนอกว่า “ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” และข้อความว่า (ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) อยู่ในปกใน พร้อมกับให้มีตราของผู้ให้ทุนปรากฏอยู่บนหน้าปกด้วย

ในกรณีที่ผู้รับทุนประสงค์จะนำผลงานอันเนื่องมาจากโครงการนี้ไปใช้ในเชิงพาณิชย์หรือในการใด ๆ อันก่อให้เกิดรายได้หรือผลประโยชน์ตอบแทน ผู้รับทุนจะต้องดำเนินการตามผู้ให้ทุนกำหนด และได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ให้ทุนก่อน

ข้อ ๑๖ ในกรณีที่ผู้รับทุนละทิ้งงานวิจัย หรือไม่ปฏิบัติตามสัญญาข้อใดข้อหนึ่ง ให้ผู้ให้ทุนแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรแก่ผู้รับทุนทราบเพื่อให้ปฏิบัติตามสัญญาภายในระยะเวลาที่กำหนด หากผู้รับทุนไม่ปฏิบัติตาม ผู้ให้ทุนมีสิทธิบอกเลิกสัญญาโดยทันที และผู้รับทุนต้องยุติการดำเนินการวิจัย พร้อมคืนเงินอุดหนุนการวิจัยทั้งหมดหรือบางส่วนตามที่ผู้ให้ทุนเห็นสมควร รวมทั้งดอกเบี้ยที่เกิดจากเงินทุนนั้น ตลอดจนอุปกรณ์การวิจัยทั้งหมดแก่ผู้ให้ทุนภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ผู้ให้ทุนได้แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้รับทุนทราบ

ในกรณีที่ผู้รับทุนไม่สามารถทำการวิจัยต่อไปได้ หรือไม่อาจทำให้แล้วเสร็จได้ และประสงค์จะขอยุติการวิจัยตามโครงการที่ได้รับทุน ผู้รับทุนต้องเสนอขออนุมัติต่อผู้ให้ทุนเป็นลายลักษณ์อักษร โดยถือว่าผู้รับทุนผิดสัญญาและต้องดำเนินการรวมทั้งรับผิดชอบตามความในวรรคหนึ่งด้วย

ฉบับ

ข้อ ๑๗ กรณีที่มีค่าภาษีอากร ค่าธรรมเนียมการโอนเงิน หรือค่าใช้จ่ายอื่นที่เกิดขึ้นจากการได้รับเงินอุดหนุนวิจัยตามสัญญานี้ และค่าใช้จ่ายใด ๆ ก็ตามที่เรียกเก็บโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐ ให้เป็นความรับผิดชอบของผู้รับทุนและไม่ถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่อยู่ในข่ายได้รับการสนับสนุนเงินทุนภายใต้สัญญานี้

ข้อ ๑๘ กรณีที่ผู้รับทุนไม่สามารถส่งมอบงาน และไม่สามารถปฏิบัติงานโดยครบถ้วนบริบูรณ์ให้แก่ผู้ให้ทุนภายในเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา ถ้าเลยกำหนดเวลาให้ผู้รับทุนขอขยายเวลาได้ ๒ ครั้ง ๆ ละ ๓ เดือน แต่ถ้าเลยเวลาขยายแล้วไม่สามารถส่งมอบงานได้ผู้ให้ทุนจะทำการปรับ ดังนี้ ๑) เลยระยะเวลา ๖ เดือนถึง ๑ ปี ผู้รับทุนยินยอมให้ผู้ให้ทุนทำการปรับในอัตราร้อยละ ๒.๕ % ของราคาโครงการ ๒) เลยระยะเวลา ๑ ปีขึ้นไป ผู้รับทุนยินยอมให้ผู้ให้ทุนทำการปรับในอัตราร้อยละ ๓.๕ % ของราคาโครงการ

สัญญานี้ทำขึ้นสองฉบับมีข้อความตรงกันทั้งสองฝ่ายได้อ่านและเข้าใจข้อความในสัญญานี้ตลอดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อพร้อมทั้งประทับตราไว้เป็นสำคัญในทุกหน้าของเอกสารต่อหน้าพยานของแต่ละฝ่ายและต่างเก็บไว้ฝ่ายละฉบับ

ลงนาม

ผู้ให้ทุน

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

ลงนามแทนอธิการบดี

ลงนาม

ผู้รับทุน

(.....)

หัวหน้าโครงการ

ลงนาม

พยาน

(นายธวัช แยมปิว)

ลงนาม

พยาน

(นายธรรณัฐ ประเสริฐศิลป์)

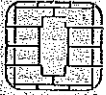

บัตรประจำตัวประชาชน Thai National ID Card

เลขประจำตัวประชาชน 5 4802 00004 41 4

Identification Number

ชื่อและชื่อสกุล นาย อัครเดช พรหมกัลป์

Name Mr. Akkadech

Last name Promkan

เกิดวันที่ 4 เม.ย. 2515

Date of Birth 4 Apr. 1972

ศาสนา พุทธ

ที่อยู่ 709/175 หมู่ที่ 2 ต.หนองปลิง อ.เมืองนครสวรรค์

จ.นครสวรรค์

14 มี.ค. 2558

วันออกบัตร

14 Mar. 2015

Date of issue

(นายอัครเดช พรหมกัลป์)

เจ้าพนักงานอำนวยการ

3 เม.ย. 2566

วันหมดอายุ

3 Apr. 2023

Date of Expiry

6001-03-03141155

รายการเกี่ยวกับบ้าน

เล่มที่ 1

เลขรหัสประจำบ้าน 6001-071517-7

สำนักทะเบียน อำเภอเมืองนครสวรรค์

รายการที่อยู่ 709/175 หมู่ที่ 2

ตำบลหนองปลิง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

ชื่อหมู่บ้าน

ชื่อบ้าน น.ส.อรณีชา วงษ์คำ

ประเภทบ้าน ทะเบียนบ้านชั่วคราว

ลักษณะบ้าน ตึกเดี่ยว 1 ชั้น

วันเดือนปีที่กำหนดบ้านเลขที่ 15 ตุลาคม 2555

ลงชื่อ

นายทะเบียน

(นางศิริมา พ่วงไชย)

วันเดือนปีที่พิมพ์ทะเบียนบ้าน 15 ตุลาคม 2555

เล่มที่ รายการบุคคลในบ้านของเลขรหัสประจำบ้าน 6001-071517-7

ลำดับที่ 5

ชื่อ นายอัครเดช พรหมกลับ

สัญชาติ ไทย

เพศชาย

เลขประจำตัวประชาชน 5-4802-00004-41-4 สดอนภาพ ผู้คงคัย

เกิดเมื่อ 4 เม.ย. 2515

มารดาผู้ให้กำเนิด ชื่อ บัวพันธ์

3-4802-00188-25-0 สัญชาติ ไทย

บิดาผู้ให้กำเนิด ชื่อ ไสว

3-4802-00188-30-6 สัญชาติ ไทย

ย้ายไปอาศัย

* มาจาก 117/4 หมู่ที่ 5 ต.ลาดยาว

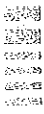
นายทะเบียน

อ.ลาดยาว จ.นครสวรรค์ เมื่อ 14 มี.ค. 2558

(นายพศุภพงษ์ เป็นสุนทร)

** ไปที่

นายทะเบียน

เงื่อนไขและข้อปฏิบัติของผู้ฝากเงิน

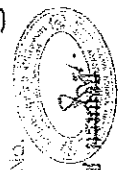
- ผู้ฝากเงินจะสิทธิถอนเงินได้ตามเงื่อนไขและเงื่อนไขที่ธนาคารกำหนด
- ใบฝากเงินของฝากประจำหรือเงินฝากออมทรัพย์ในระยะยาว หรือบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรประชาชนที่หมดอายุ จะสามารถนำมาถอนเงินได้เฉพาะกรณีฉุกเฉินเท่านั้น การฝากเงินตามตราสารทางธนาคารต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและข้อกำหนดที่ระบุไว้ให้ชัดเจน
- ตราเงินฝากที่ฝากเป็นเงินฝากออมทรัพย์ หรือเงินฝากประจำที่มีระยะเวลาครบกำหนด ธนาคารจะหักเงินออกจากบัญชีเพื่อชำระค่าธรรมเนียมนៃการฝากเงิน
- เมื่อครบกำหนดระยะเวลาแล้ว ผู้ฝากเงินสามารถนำเงินไปใช้จ่ายได้ตามความต้องการ
- เมื่อครบกำหนดระยะเวลาแล้ว ผู้ฝากเงินสามารถนำเงินไปใช้จ่ายได้ตามความต้องการ
- เมื่อครบกำหนดระยะเวลาแล้ว ผู้ฝากเงินสามารถนำเงินไปใช้จ่ายได้ตามความต้องการ
- เมื่อครบกำหนดระยะเวลาแล้ว ผู้ฝากเงินสามารถนำเงินไปใช้จ่ายได้ตามความต้องการ
- เมื่อครบกำหนดระยะเวลาแล้ว ผู้ฝากเงินสามารถนำเงินไปใช้จ่ายได้ตามความต้องการ

[Handwritten signature and stamp in Thai]

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)
TMB BANK PUBLIC COMPANY LIMITED

310 - หนึ่งในสี่ สวรรค์

บัญชีเลขที่ 310-2-59056-3

ชื่อบัญชี นาย อัครเดง อัครเดง
Account Name อัครเดง อัครเดง

200 - ออมทรัพย์

[Handwritten signature]
ผู้รับมอบอำนาจแทนธนาคาร
Authorized Signature

พิมพ์
15/11/20

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

แบบ ว-๑ด

(ฉบับปรับปรุงปี พ.ศ. ๒๕๕๘)

แบบเสนอโครงการวิจัย (Research Project)

ประกอบการเสนอของบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ ตามมติคณะรัฐมนตรี

ชื่อโครงการวิจัย (ภาษาไทย) : ยุ้งข้าวยุคใหม่ : กระบวนการปรับตัวสู่ทางรอดแห่งภูมิปัญญาของชาวนาไทย
(ภาษาอังกฤษ) : Modern Barn : The Revolution Process of attainment to Survival of Thai Farmer

ส่วน ก : ลักษณะโครงการวิจัย

- โครงการวิจัยใหม่
- โครงการวิจัยต่อเนื่องระยะเวลา.....ปี ปีนี้เป็นปีที่..... รหัสโครงการวิจัย **

I ระบุความสอดคล้องของโครงการวิจัยกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)

งานวิจัยมีความสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ : ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน

- ๓.๔ การสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้แก่เกษตรกร
- ๓.๕ การสร้างความมั่นคงทางอาหารและพัฒนาพลังงานชีวภาพในระดับครัวเรือนและชุมชน

II ระบุความสอดคล้องของโครงการวิจัยกับนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)

งานวิจัยมีความสอดคล้องกับ กลุ่มเรื่องที่ ๑ : การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกของชุมชนด้านเศรษฐกิจพอเพียง การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนานวัตกรรมและองค์ความรู้ ควบคู่ไปกับการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี เสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิต จัดความยากจน และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน รวมทั้งการต่อยอดภูมิปัญญาให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ตลอดจนการจัดการงานและอาชีพในสังคมไทย โดยมีเป้าประสงค์สำคัญ คือ สังคมมีความเข้มแข็ง ลดปัญหาความยากจน ลดปัญหาการว่างงาน ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง

III ระบุความสอดคล้องของโครงการวิจัยกับนโยบายรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

นโยบายที่จำแนกออกเป็น ๑๑ ด้าน โดยมีความสอดคล้องกับ ด้านที่ ๔ : เรื่องการศึกษาและเรียนรู้ การทุนบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ในหัวข้อที่ ๔.๘ อนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม ภาษาไทย ภาษาถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรม เพื่อการเรียนรู้สร้างความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์และความเป็นไทย นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์อันดีในระดับประชาชนระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ ตลอดจนเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ

IV ระบุความสอดคล้องของโครงการวิจัยกับยุทธศาสตร์ด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัย

งานวิจัยมีความสอดคล้องและเป็นไปตาม กรอบวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในข้อที่ ๒ การวิจัยเพื่อประยุกต์พุทธธรรมไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม โดยนำไปเป็นหลักในการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิต สังคม ความเข้มแข็งของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นไปตามแผนงานส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย

ที่มุ่งเป้าตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ ในกลุ่มเรื่องที่ ๑๑ สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศความหลากหลายทางชีวภาพ ในหัวข้อที่ ๑ การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงชนิดพันธุ์และพันธุกรรมที่มีผลต่อชุมชนและท้องถิ่นและชุมชนเมือง เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามข้อย่อยที่ ๑.๓ ที่ว่า การวิจัยและต่อยอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีการเชื่อมโยงฐานทรัพยากรในระดับพื้นที่โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน อาทิ เยาวชน ชุมชน โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โครงการในพระราชดำริ สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

V ระบุความสอดคล้องของโครงการวิจัยกับยุทธศาสตร์การวิจัยของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

งานวิจัยมีความสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการวิจัยทางพระพุทธศาสนาในระดับชาติและระดับนานาชาติ ดังในข้อย่อยต่อไปนี้

๒. ส่งเสริมและพัฒนาการวิจัยเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางพระพุทธศาสนาและการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม และสังคมตามแนวพุทธ

๔. การส่งเสริมการวิจัย การเรียนรู้ และการดำรงวิถีชีวิตตามแนวพุทธ

VI ผลงานของโครงการนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ใน

เชิงนโยบาย

ได้แนวนโยบายเชิงรุกในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวนาไทยที่ต้องพึ่งพาอาศัยยุงข้าวที่เปรียบเสมือนธนาคารหรือคลังแห่งอาหารเพื่อความอยู่รอดของชาวนาไทย

เชิงพาณิชย์

ได้ฐานข้อมูลยุงข้าวในมิติแห่งการเก็บออมผลิตผลเพื่อเพิ่มทางเลือกแห่งเวลาทางการจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนในสภาวะการณ์ที่ชาวนาไทยจะมีแต้มต่อทางการตลาด

เชิงวิชาการ

ได้องค์ความรู้ในการพัฒนายุงข้าวยุคใหม่ที่เป็นตัวแทนของความอุดมสมบูรณ์และความมั่งคั่งของชาวนาไทยที่มาจากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นอันจะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต

เชิงพื้นที่

สร้างความตระหนัก สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนและชุมชนเกิดการตื่นตัวและหันมาให้ความสนใจหรือมีส่วนร่วมในอนุรักษ์ รักษา และใช้ประโยชน์ยุงข้าวเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น และจะส่งผลสะท้อนให้เกิดความมั่นคงในระดับชาติต่อไป

เชิงสาธารณะ/สังคม

ได้ทราบปัญหา ข้อเสนอแนะ ที่มาจากประชาชนและชุมชนที่เป็นคนในภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนายุงข้าวที่มีอยู่เดิมนั้นให้เกิดประโยชน์มากกว่าที่เป็นอยู่

อื่น ๆ

เป็นกรณีศึกษาที่จะนำไปขยายผลในการพัฒนาการสร้าง ความมั่นคงทางอาชีพชาวนาไทยและเกษตรกรไทยในสาขาวิชาชีพอื่นๆ

ส่วน ข : องค์ประกอบในการจัดทำโครงการวิจัย

๑. ผู้รับผิดชอบและหน่วยงาน ประกอบด้วย

๑.๑ หัวหน้าโครงการวิจัย

ดร.อัครเดช พรหมกัลป์ เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน ๕๔๘๐๒๐๐๐๔๔๑๔ อาจารย์ประจำ
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เลขที่ ๙๙๙ หมู่ ๖ ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
๖๐๐๐๐ โทร ๐๕๖ - ๒๑๙๙๙๙ โทรสาร.๐๕๖ - ๒๑๙๙๙๘ โทรศัพท์มือถือ ๐๘๒ - ๙๔๕ - ๙๕๘๔ E-mail
akkaratv@hotmail.com, akkaratv8668@gmail.com

๑.๒ ผู้ร่วมวิจัย

พระราชรัตนเวที,ดร. (ประเสริฐ โชติธรมโม) เลขบัตรประจำตัวประชาชน ๓๖๐๑๑๐๐๕๑๖๑๙๐
อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยา
เขตนครสวรรค์ เลขที่ ๙๙๙ หมู่ ๖ ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐ โทร ๐๕๖ -
๒๑๙๙๙๙ โทรสาร.๐๕๖ - ๒๑๙๙๙๘ โทรศัพท์มือถือ ๐๘๑-๓๗๙๔๔๖๓

ดร.พระครูนิวิฐศีลขันธุ์ เลขบัตรประจำตัวประชาชน ๓๖๐๑๑๐๐๕๑๖๑๙๐ อาจารย์ประจำ
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เลขที่ ๙๙๙ หมู่ ๖ ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
๖๐๐๐๐ โทร ๐๕๖ - ๒๑๙๙๙๙ โทรสาร.๐๕๖ - ๒๑๙๙๙๘ โทรศัพท์มือถือ ๐๘๑-๐๔๐๙๕๓๕ E-mail :
Narong_pum@hotmail.com

อ.พุลลาภ จันทร์เฉลิม เลขบัตรประจำตัวประชาชน ๓๖๐๙๙๐๐๙๐๙๑๘๕ อาจารย์ประจำ
หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เลขที่ ๙๙๙ หมู่ ๖
ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐ โทร ๐๕๖ - ๒๑๙๙๙๙ โทรสาร.๐๕๖ -
๒๑๙๙๙๘ มือถือ ๐๘๑-๘๘๗๓๖๕๒ E-mail : P_chamchaloem@hotmail.com

นางรัตติยา พรหมกัลป์ เลขบัตรประจำตัวประชาชน ๓ ๒๐๐๓ ๐๐๐๓๘ ๐๘ ๑ มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เลขที่ ๙๙๙ หมู่ ๖ ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมือง จังหวัด
นครสวรรค์ ๖๐๐๐๐ โทร. ๐๕๖ - ๒๑๙๙๙๙ โทรสาร. ๐๕๖ - ๒๑๙๙๙๘ โทรศัพท์มือถือ ๐๙๑-๐๒๔๗๔๓๙
E-mail kctv056@hotmail.com

๑.๓ หน่วยงานหลัก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เลขที่ ๙๙๙ หมู่ ๖ ตำบล
นครสวรรค์ออก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐ โทร ๐๕๖ - ๒๑๙๙๙๙ โทรสาร ๐๕๖ - ๒๑๙๙๙๘

๑.๔ หน่วยงานสนับสนุน

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ ๗๙ หมู่ที่ ๑ ตำบล
ลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทรศัพท์ ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐๓๕ -
๒๔๘๐๓๔

๒. ประเภทการวิจัย : การวิจัยวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

๓. สาขาวิชาการและกลุ่มวิชาที่ทำการวิจัย : สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

๔. คำสำคัญ (keywords) ของโครงการวิจัย

กระบวนการปรับตัว (Revolution Process) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Learning) นวัตกรรมของ
ยุ่งข้าว (Innovation of Barn) ความยั่งยืนของชาวนา (Sustrsainable of Farmer) วิถีแห่งการเปลี่ยนผ่าน
(Tranformation) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Attainment) ทางรอดของชาวนาไทย (Survival of Thai Farmer)

๕. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

“...ยุ่งข้าวเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ ความร่ำรวย มีเหลือเก็บ ยุ่งข้าวคือจุดเริ่มต้นที่มั่นคง สร้างพลังให้เกิดความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องไป ...ที่นี้เปรียบเสมือนยุ่งข้าว อุ้งน้ำ มีให้เก็บเกี่ยวไม่หมดไม่สิ้น Workpoint มีพัฒนาการมาจากบริษัทเล็กๆ เป็นตึกแถว จนธุรกิจเราตีได้เข้าตลาดหุ้น เรามีกำไร ๖๐๐ ล้าน ก็ติดกันอยู่ว่าจะเอาไปทำอะไรดี เราไม่มีสตูดิโอเป็นของตนเองก็เลยตกลงกันว่าเราจะเอากำไรส่วนนี้มาทำสตูดิโอและสำนักงานใหม่...” นี่คือคำพูดของ ปัญญา นรินทร์กุล ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและผู้ก่อตั้งบริษัท เวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน)^๑ ที่ได้แสดงความคิดเห็นถึงสถาปัตยกรรมชิ้นเอก “สตูดิโอ เวิร์คพอยท์” ที่ส่วนหนึ่งของอาคารได้ออกแบบมาในลักษณะของ “ยุ่งข้าว” เพื่อสื่อให้รู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบไทยๆ ว่าที่สำนักงานและสตูดิโอเวิร์คพอยท์คือศูนย์รวมความอุดมสมบูรณ์ที่สามารถเก็บเกี่ยวและเก็บกินไม่มีวันหมด เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความมั่งคั่งและมั่นคง ซึ่งจากแนวคิดข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวนาไทยในทุกภูมิภาคที่ในอดีตจะมียุ่งข้าวเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงความมั่งคั่งมั่นคงของแต่ละครอบครัว ถือเป็นภูมิปัญญาที่แสดงออกถึงความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน ทั้งนี้หากชุมชนหรือครอบครัวใดมียุ่งข้าวขนาดใหญ่ก็จะแสดงให้เห็นถึงสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวหรือชุมชนนั้นว่ามีความร่ำรวย มั่งคั่งอย่างไม่ต้องสงสัย

“ยุ่งข้าว” คือคำที่เรียกขานสถานที่เก็บรักษาข้าวหรือผลิตผลทางการเกษตรอื่นๆ ในภาษาของคนภาคกลาง ส่วนภาคเหนืออื่นเรียกยุ่งข้าวว่าหลองข้าว ภาคอีสานเรียกว่าเล่าเช่าหรือเล่าข้าว ทั้งนี้ยุ่งข้าวส่วนใหญ่จะถูกปลูกหรือสร้างขึ้นในลักษณะเป็นเรือนหลังเดี่ยวขนาดเล็กที่แยกออกมาจากตัวบ้าน เพื่อประโยชน์ในการใช้สำหรับเก็บรักษาข้าวเปลือกและผลิตผลทางการเกษตรอื่นๆ ขณะเดียวกันยุ่งข้าวในอดีตนอกจากจะเป็นที่เก็บสำรองข้าวไว้กินทั้งปีแล้ว ยุ่งข้าวในบางภูมิภาคยังใช้เป็นที่ดำข้าวหรือสีข้าว ใช้เป็นที่เก็บเมล็ดพันธุ์ที่มาจากพืชผลการเกษตรที่เพาะปลูก บางพื้นที่ยังใช้ชั้นล่างของยุ่งข้าวทำเป็นคอกสัตว์เลี้ยงทั้งเป็ด ไก่ วัว ควาย บางแห่งยังอาศัยร่มเงาของยุ่งข้าวใช้เป็นพื้นที่ประกอบวิสาหกิจครัวเรือน ทั้งการจัดทำเครื่องจักสาน ที่ตั้งก่อกองผ้า ที่เก็บฟืน และอีกสารพัด ทำให้ยุ่งข้าวจึงถือเป็นศูนย์กลางของวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวนาไทยในแต่ละวันเลยทีเดียว

ในอดีตยุ่งข้าวถือว่ามีสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของชาวนา และถือเป็นสมบัติที่มีคุณค่าและมูลค่า เพราะเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นเครื่องบ่งบอกสถานะทางเศรษฐกิจของผู้เป็นเจ้าของ บ้านไหนครอบครัวไหนมียุ่งข้าวหลังใหญ่ก็อาจหมายความว่าบ้านหลังนี้หรือครอบครัวนี้มีที่นามาก มีความรวย และมีกำลังการผลิตจนได้ผลิตผลที่เป็นข้าวเปลือกมาเก็บรักษาไว้จำนวนมาก ยุ่งข้าวยังเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความเป็นคนขยันขันแข็ง ความเป็นผู้มีฐานะดี และเป็นที่น่าับหน้าถือตาของคนในชุมชน ขณะเดียวกันปริมาณข้าวที่อยู่ภายในยุ่งข้าวแต่ละหลังก็จะเป็นหลักประกันความเสี่ยงว่าครอบครัวนั้นจะมีอาหารหรือข้าวที่สามารถยังชีพอยู่รอดไปได้ตลอดทั้งปีหรือจนกว่าจะถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวใหม่อีกครั้ง ดังมีคำผญาหรือกลอนโบราณอีสานบทหนึ่งทีกล่าวเอาไว้ว่า “ทุกซบมีเสื้อผ้า ผาเอือนเพพอลื้ออยู่ ทุกซบมีข้าวอยู่ในล้าสินอนลื้อยุ่งจังไต่”^๒ หมายความว่า ความยากจนนั้นหากยากจนถึงกับไม่มีเสื้อผ้าใส่ก็ยังไม่พ้ออาศัยบ้านหลังไทรมาๆ ให้ได้บังกาย แต่หากทุกซบไม่มีข้าวในยุ่งหรือไม่มีข้าวจะกรอกหม้อแล้วจะมีชีวิตอยู่รอดได้อย่างไรนั่นเอง

ยุ่งข้าวถือเป็นภูมิปัญญาโบราณที่รับใช้ชาวนามาอย่างยาวนานและยังสืบทอดความสมบูรณ์แบบในด้านประโยชน์ใช้สอย ทั้งนี้เพราะปรัชญาหลักในการสร้างยุ่งข้าวคือการป้องกันเมล็ดข้าวจากศัตรู ความร้อน ความชื้น หรือจากสัตว์และแมลงที่จะมาทำลายข้าวให้เกิดความเสียหาย ส่วนใหญ่จะนิยมสร้างยุ่งข้าวด้วยการยกพื้นให้สูงเพื่อป้องกันความชื้น หรือนก หนูและแมลง ซึ่งเป็นลักษณะเด่นที่สำคัญของยุ่งข้าวและพบในทุกวัฒนธรรมของทุกเชื้อชาติที่ปลูกข้าวเป็นอาหารโดยส่วนใหญ่จะยกสูงจนคนสามารถลอดเข้าไปทำกิจกรรมต่างๆ ได้ หรือใน

^๑ ศิษย์เก่าสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สมาคม, a+A หนังสือเผยแพร่ผลงานออกแบบดีเด่น, (กรุงเทพมหานคร : สมาคมศิษย์เก่าสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๕๑.

^๒ ประจักษ์ บุญอารีย์, เอือนอีสานและอาคารโบราณอีสาน, (อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี), ๒๕๔๔.

บางแห่งจะสูงเท่ากับความสูงของเกวียนเพื่อความสะดวกในการขนส่งข้าว หรือในบางครั้งก็เท่ากับความสูงของคอกสัตว์ นานมาแล้วในทางภาคเหนือของไทยและพื้นที่ป่าเขาของประเทศลาวเสาของยุงข้าวจะมีความสูงและใหญ่มาก ทั้งนี้เพื่อให้พ้นจากการรบกวนของสัตว์ใหญ่ ผลที่ติดตามมาเมื่อยุงข้าวมีพื้นที่ยกสูงก็จะช่วยในการป้องกันความชื้นจากพื้นดิน ขณะเดียวกันก็ยังสามารัระบายความชื้นและความร้อนออกจากตัวยุงข้าวไปในตัวด้วย

ขณะเดียวกันภูมิปัญญาการทำนาของชาวนาไทยในท้องถิ่นต่างๆ ยังให้ความสำคัญเกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อว่าด้วยว่ามีวิญญาณ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่คอยปกป้องคุ้มครองการประกอบอาชีพ ทั้งพระแม่คงคา พระแม่ธรณี หรือพระแม่โพสพ จึงทำให้ในหลายพื้นที่ต้องมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวนาไทย เป็นต้นว่า พิธีการไหว้แม่โพสพ การทำขวัญข้าว การทำบุญตาแฮก บุญกองข้าว สู่ขวัญวัวควายที่ช่วยเหลือตลอดฤดูกาลทำนา ซึ่งกิจกรรมและประเพณีอันดั้งเดิมเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดความรู้สึกสำนึกถึงบุญคุณของสิ่งต่างๆ ที่นำมาซึ่งอาหารไว้คอยเลี้ยงชีวิต จึงไม่ใช่เรื่องที่น่าแปลกใจที่ปัจจุบันในหลายพื้นที่ยังมีผู้คนให้ความสำคัญและสืบสานงานประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับข้าว และได้กลายเป็นกุศโลบายสำคัญที่บรรพบุรุษได้น้อมนำมาและส่งเสริมให้ลูกหลานได้สืบสาน ทั้งนี้เพราะประเพณีและวัฒนธรรมเหล่านั้นเป็นเครื่องแสดงและนำมาซึ่งความรัก ความสามัคคีของคนในครอบครัว ชุมชน หรือสังคมที่แสดงออกพร้อมกันผ่านประเพณีและความเชื่อที่มีร่วมกัน เป็นการสืบทอดด้วยวิธีการแบบดั้งเดิมเต็มเต็มด้วยเทคโนโลยีแบบง่ายๆ มีการใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ในกระบวนการผลิตข้าว และการมีแนวคิดในการที่จะมียุงข้าวเก็บข้าวไว้กินเมื่อเหลือกินแล้วจึงขาย ถือเป็นเครื่องบ่งบอกหรือแสดงให้เห็นเด่นชัดถึงวิถีชีวิตที่ตั้งอยู่บนฐานแห่งความเป็นอยู่แบบพอเพียงและมีภูมิคุ้มกัน ขณะเดียวกันยังการแสดงออกด้านประเพณีและความเชื่อต่างๆ ยังส่งผลและนำมาซึ่งความรักสามัคคีตามวิถีชีวิตแบบไทยๆ ด้วย

ปัจจุบันวัฒนธรรมการเพาะปลูกข้าวได้เปลี่ยนแปลงไปมากทั้งในด้านกระบวนการและเทคโนโลยีการผลิต อีกทั้งระบบการผลิตก็ได้ปรับเปลี่ยนเจตนาจากการปลูกไว้เพื่อกินหรือยังชีพเป็นการปลูกข้าวเพื่อการค้าและธุรกิจ จนส่งผลให้ชาวนาไทยส่วนใหญ่ไม่นิยมที่จะเก็บข้าวไว้เพื่อบริโภคหรือเก็บข้าวเปลือกบางส่วนไว้ทำเมล็ดพันธุ์เหมือนเช่นในอดีต โดยเราจะพบเห็นเป็นประจำหรือชินตาในปัจจุบันว่าเมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จจากผืนนาเสร็จ ชาวนาเกือบทั้งหมดก็จะขนข้าวไปขายที่โรงสีหรือจตุรัสในทันที ทั้งนี้เพราะต่างคนต่างครอบครัวก็มีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ ทั้งค่าปุ๋ย ค่าฮอร์โมน ค่ายาฆ่าหญ้าหรือวัชพืช ค่ายาฆ่าแมลง ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าไถ ค่าหว่าน ค่าแรงฉีดยา ค่าหว่านปุ๋ย ค่ารถเกี่ยว ค่ารถบรรทุก และอีกสารพัดรายจ่ายที่ประดังเข้ามาในแต่ละฤดูกาล ขณะเดียวกันการขายข้าวให้โรงสีหรือพ่อค้าคนกลางชาวนาไทยส่วนใหญ่ก็จะถูกกดขี่ด้านราคา โดยมีสารพัดหาเหตุผลมากล่าวอ้างเพื่อความชอบธรรมของชนชั้นนายทุนเพื่อการปรับ ลด ปลด บีบ ทั้งความชื้น ความสะอาด ขาดหรือต่ำกว่ามาตรฐาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ชาวนาไทยต้องทนแบกรับมานานนับสิบปี

จากการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ถือเป็นกระแสของความทันสมัย (Modernization) กระแสข่าวสารข้อมูล (Information) ที่อาศัยสื่อเทคโนโลยีแขนงต่างๆ ได้ทำลายค่านิยมของความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายของสังคมชาวนาไทยไปสู่ความเป็นสังคมวัตถุนิยมหรือบริโภคนิยม เป็นสังคมที่ใช้เงินตราเป็นตัวตั้ง ทุกอย่างต้องคิดเป็นค่าแรง ค่าจ้าง ผู้คนต่างพากันยกย่องบูชาและมองคุณค่าของคนอยู่ที่เงินตรา วัตถุ และฐานะทางเศรษฐกิจ จึงส่งผลให้ทุกคนในสังคมพยายามที่จะหาเงินให้ได้มากที่สุด และค่านิยมที่ชั่วร้ายข้างต้นนี้ยังได้ลูกกลมและแพร่ขยายไปถึงสถาบันครอบครัวชาวนาไทย ซึ่งเป็นสถาบันหลักและสถาบันพื้นฐานของสังคมไทย ทำให้ชาวนายุคใหม่ส่วนใหญ่เกิดความเห็นแก่ตัว ไม่สนใจเรื่องศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม และนานนับเวลากว่า ๓๐ ปีแล้วที่ชาวนาไทยหลงไหลในกระแสบริโภคนิยมและวัตถุนิยม โดยปรับเปลี่ยนจากวิถีชีวิตเดิมๆ จากชาวนาแบบพอเพียงมาเป็นชาวนาสมัยใหม่ที่ทำนาแบบพึ่งพิงสารเคมีจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและความเคยชิน ตลอดจนมีการพึ่งพิงเทคโนโลยีเครื่องมือเครื่องจักรมาแทนแรงงานวัวควายจนทำให้เกิดวิถีชีวิตต่างคนต่างอยู่ต่างคนต่างทำขยายวงกว้างและแทรกซึมเข้าไปในทุกอณูของสังคม

นอกจากนั้นยังมีการปรับเปลี่ยนวิถีแห่งสังคมจากสังคมแห่งเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทร สัมถรมานสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจ กลับกลายเป็นสังคมที่มีแต่การแก่งแย่งแข่งขัน ชิงดีชิงเด่น และใช้เงินตราเป็นตัวตั้ง ชาวนา

น้อยใหญ่ต่างพากันประสบปัญหาหนี้สินพอกพูนคุณทวี ข้าวซึ่งเดิมเป็นผลผลิตที่มีการเก็บออมไว้กินไว้ใช้ในอยู่ใน
 ฉางเพื่อความมั่นคงของครอบครัว กลับถูกกระแสปฏิวัติเขียวและโลกแห่งทุนนิยมพัดพาไปสู่การเพาะปลูกเพื่อการ
 พาณิชย์และเพื่อการค้าหรืออุตสาหกรรมถาโถมเข้ามาแทน ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างก็ถูกบุก
 รุก แคว้นถาง และทำลาย เพื่อให้ได้มาซึ่งพื้นที่ในการประกอบการเพาะปลูกข้าวที่กว้างขึ้น ใหญ่ขึ้น และได้ผลิตผลที่
 จะแปรเปลี่ยนเป็นเงินตรามากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินตราที่จะไปเพื่อชดใช้หนี้สินนานับประการ ปัจจุบัน
 ชาวนาไทยโดยเฉพาะในเขตภาคกลางซึ่งเป็นเขตพื้นที่ชลประทานหรือพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยแหล่งน้ำต้นทุนปลูก
 ข้าวเท่าไร่ชาวนาก็จะขายเท่านั้น โดยที่ไม่มีแนวคิดในการเก็บออมเมล็ดข้าวที่มาจากน้ำพักน้ำแรงไว้เก็บตนเพื่อ
 การดำรงชีพหรือยังชีพของคนในครอบครัวอีกต่อไป

จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่าการตอบโจทยในการดำรงชีวิตของชาวนาไทยในยุคปัจจุบันนี้ถือว่า
 ผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริงในอดีตค่อนข้างมาก ยกตัวอย่างง่ายๆ สมมติชาวนาไปปลูกข้าวได้ ๑ ตันหรือ ๑,๐๐๐
 กิโลกรัม ขายได้ตันละ ๑๕,๐๐๐ บาท ค่าเฉลี่ยจะอยู่ที่กิโลกรัมละ ๑๕ บาท พอขายข้าวให้กับโรงสีหรือจตุรัสซื่อไป
 แล้วชาวนารับเงิน ๑๕,๐๐๐ บาทเดินเข้าห้างสรรพสินค้าซื้อข้าวสารบรรจุถุง ๕ กิโลกรัม ราคาถุงละ ๒๕๐ บาทเพื่อ
 กลับไปให้ลูกเมียหุงหาอาหาร ค่าเฉลี่ยในการซื้อข้าวสารจะตกอยู่ที่กิโลกรัมละ ๕๐ บาท ถ้าเป็นเช่นนี้จริงชาวนาก็
 ขาดทุนไปแล้วอย่างน้อยกิโลกรัมละ ๓๕ บาท ซึ่งนี่ยังไม่ได้มองถึงค่าปุ๋ย ค่าฮอร์โมน ค่ายาฆ่าหญ้าหรือวัชพืช ค่ายา
 ฆ่าแมลง ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าไถ ค่าหว่าน ค่าแรงฉีดยา ค่าหว่านปุ๋ย ค่ารถเกี่ยว ค่ารถบรรทุก และอีกสารพัดรายจ่าย
 อื่นๆในประเด็นเดียวกันหากเรามองย้อนกลับไปในอดีตหากชาวนามีข้าว ๑ ตันเก็บไว้ในยุ้งข้าว เมื่อต้องการหุงหา
 อาหารชาวนาก็จะทยอยนำข้าวเปลือกมาตำด้วยครกไม้หรือสีข้าวในโรงสีขนาดเล็กประจำครอบครัวหรือชุมชน
 ผลผลิตที่ได้จากการตำข้าว สีข้าว หรือแปรสภาพจากข้าวเปลือก ๑ ตันมาเป็นข้าวสาร ชาวนาก็จะได้ข้าวสารที่เป็น
 ข้าวที่เต็มเมล็ด ข้าวสารที่เป็นข้าวหอมหรือข้าวหัก รวมถึงข้างสารที่เป็นปลายข้าวหรือจมูกข้าว ๖๐๐ - ๖๓๐
 กิโลกรัม ได้รำละเอียดสำหรับเลี้ยงสุกรหรือเลี้ยงเป็ดอีก ๘๐ - ๘๕ กิโลกรัม ได้ซี่เกลบ ๒๓๐ กิโลกรัม และเศษ
 ขยะและละอองขยะที่เกิดจากกระบวนการแปรรูปข้าวจะได้อีก ๒๐ กิโลกรัมไว้สำหรับการผลิตปุ๋ย

คำถามจึงมีอยู่ว่าถึงเวลาหรือยังที่จะต้องปรับเปลี่ยนจิตพฤติกรรมให้กับชาวนาไทยให้ได้ตระหนักและ
 เห็นถึงสภาพแห่งปัญหาที่ทำนาแล้วเป็นหนี้ ทำนาแล้วยากจน ทำนาแล้วเหนื่อยทั้งกายและใจมากกว่าเดิม ทั้งนี้เพื่อ
 เป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการที่จะนำมาซึ่งประสิทธิภาพการผลิต ตอบสนองความต้องการทางการ
 ตลาด และมีบริหารจัดการทั้งระบบให้เกิดความสมดุล ถือเป็น การเพิ่มขีดความสามารถและโอกาสในการแข่งขัน
 ให้กับชาวนา ซึ่งแนวทางในการแก้ไขในปัญหาที่เกิดขึ้นดังที่กล่าวมานี้หากชาวนาไทยทุกครัวเรือนมียุ้งข้าวเป็นของ
 ตนเองการบริหารความเสี่ยงในเรื่องการแก้ไขปัญหาราคาข้าวก็จะเกิดผลสำเร็จ เพราะชาวนาจะมีพื้นที่ในการเก็บ
 รักษาข้าวไว้เพื่อจำหน่ายในจังหวะหรือโอกาสที่เหมาะสม มีราคาที่ดี หรือมีข้าวเปลือกต้นทุนไว้เพื่อรอการแปรรูปใน
 ลักษณะต่างๆ ตามที่ตลาดต้องการ แม้แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ของไทยเราก็ยังทรงมี
 พระราชดำริว่าควรแก้ไขปัญหาคาความยากจนของชาวนาไทยโดยให้ชาวนารวมตัวกันดำเนินการแบบสหกรณ์ ทำการ
 สีข้าวเปลือกเองจะทำให้ชาวนามีกำไรมากขึ้นและสามารถตั้งตัวได้ พร้อมกันนั้นได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง
 โรงสีข้าวตัวอย่างขึ้นในวังสวนจิตรลดาตั้งแต่ปีพ.ศ.๒๕๑๔ เพื่อทำการทดลองสีข้าว และสร้างยุ้งฉางไม้แบบ
 สหกรณ์เพื่อทดลองเก็บรักษาข้าวเปลือกเพื่อเป็นต้นแบบให้ได้ศึกษาเรียนรู้

การวิจัยฉบับนี้จะมีการศึกษาถึงกระบวนการปรับตัว (Revolution Process) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
 (Learning) นวัตกรรมของยุ้งข้าว (Innovation of Barn) ความยั่งยืนของชาวนา (Sustainable of Farmer) วิธี
 แห่งการเปลี่ยนผ่าน (Transformation) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Attainment) และทางรอดของชาวนาไทย (Survival
 of Thai Farmer) และนวัตกรรมใหม่ของยุ้งข้าวที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นทางเลือกหรือแนวทางในการ
 แก้ไขปัญหาซ้ำซากของชาวนาไทยให้ลดลงและหายไปมากที่สุด

๖ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพการเปลี่ยนแปลงแห่งวัฒนธรรมข้าวของชาวนาไทยบนพื้นฐานและภูมิปัญญาในการผลิต การแลกเปลี่ยน และการบริโภค
๒. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการยุ่งข้าวกับการดำรงอยู่ของชาวนาไทยบนฐานการเปลี่ยนทางสังคมและวัฒนธรรม
๓. เพื่อพัฒนารูปแบบยุ่งข้าวยุคใหม่กับการแก้ไขปัญหาความยากจนของชาวนาไทย

๗ ขอบเขตของโครงการวิจัย

๗.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการ (Management Process) การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับข้าว (Change of Rice Cultural) กระบวนการผลิต (Produc Process) การแลกเปลี่ยน (Exchange) การบริโภค (Consumption) รวมถึงกระบวนการปรับตัว (Revolution Process) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Learning) นวัตกรรมของยุ่งข้าว (Innovation of Barn) ความยั่งยืนของชาวนา (Sustrsainable of Farmer) วิถีแห่งการเปลี่ยนผ่าน (Tranformation) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Attainment) และทางรอดของชาวนาไทย (Survival of Thai Farmer) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องข้างต้นนี้

๗.๒ ขอบเขตประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

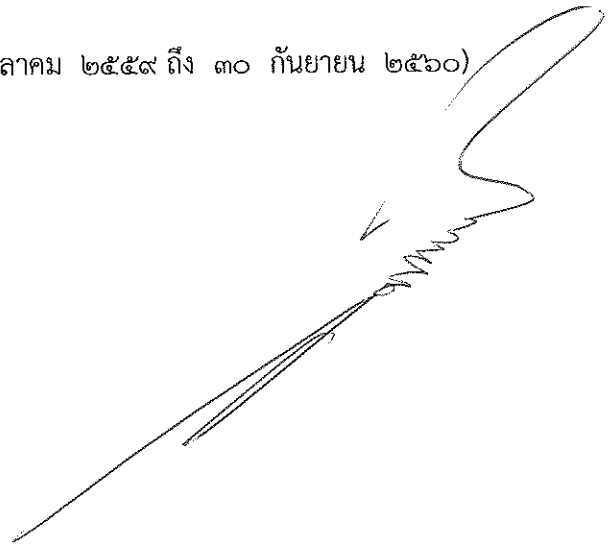
ประกอบด้วย ชาวนา ปรชาษฐ์ชาวบ้าน ปรชาษฐ์ชุมชน สมาชิกและกรรมการบริหารยุ่งข้าวชุมชน สมาชิกและกรรมการบริหารโรงสีข้าวชุมชน สมาชิกและกรรมการบริหารสหกรณ์ชุมชน ชมรม สมาคม หรือผู้ประกอบการโรงสีข้าว กรรมการบริหารหอการค้าจังหวัด สภาอุตสาหกรรมจังหวัด ผู้ประกอบการส่งออกข้าวไทย ผู้บริหารส่วนงานราชการที่เกี่ยวข้อง และอื่นๆ

๗.๓ ขอบเขตพื้นที่

ศึกษาในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการผลิตข้าว และมีผลิตภัณฑ์มวลรวมเกี่ยวกับข้าวสูงสุดในภาคเหนือของไทย

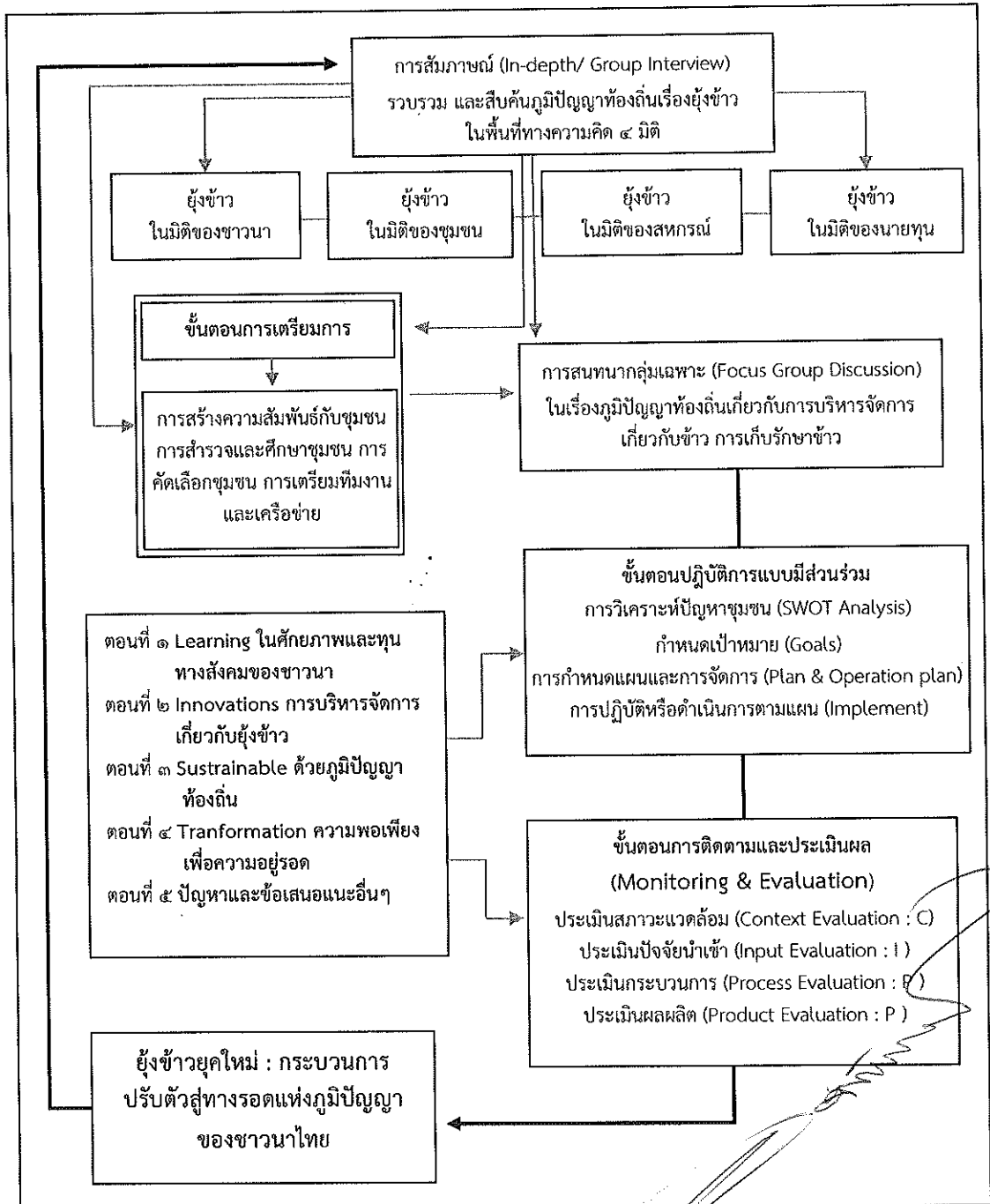
๗.๔ ขอบเขตเวลา

ในรอบปีงบประมาณ ๒๕๖๐ (๑ ตุลาคม ๒๕๕๙ ถึง ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐)

๘. ทฤษฎี สมมุติฐาน (ถ้ามี) และกรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย (Conceptual Framework) เรื่องนี้ มีกรอบแนวคิดที่สำคัญในลักษณะของกระบวนการและวิธีการศึกษา รวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา ดังนี้

แผนภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

๙. การทบทวนวรรณกรรม/สารสนเทศ (Information) ที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง

โดยทั่วไปสังคมจะไม่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วแบบที่เรียกว่าเปลี่ยนแปลงอย่างหน้ามือเป็นหลังมือ หากการเปลี่ยนแปลงนั้นจะมีลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไป การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ย่อยๆ (Social Relations) มีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ เป็นระยะเวลานานๆ ก็อาจมีผลทำให้ความสัมพันธ์ที่เป็นแบบแผนหรือความสัมพันธ์ระดับโครงสร้างของสังคมเปลี่ยนแปลงไปได้ ซึ่งก็คือว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงในระดับสถาบัน

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ย่อยนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอแต่ความสัมพันธ์ในระดับโครงสร้างจะยังไม่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพราะว่าอาจมีความสัมพันธ์ใหม่ที่ถือปฏิบัติเกิดขึ้นมาแทนที่ ทำให้สังคมอยู่ในสภาพที่สมดุลเคลื่อนที่ต่อไปได้ นอกจากนี้สังคมที่ไม่มีการติดต่อกับสังคมอื่นแล้วอาจไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไรเลย ทั้งนี้เป็นเพราะยังไม่เห็นตัวอย่างการเปลี่ยนแปลง ไม่เห็นตัวอย่างของสังคมอื่นที่ดีหรือที่แตกต่างไปจากตน การไม่เห็นตัวอย่างมีผลทำให้ไม่มีการแปลงสภาพแวดล้อมดั้งเดิมของตน โดยมีระดับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังนี้

๑. ระดับกลุ่มคนย่อยๆ เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของกลุ่มคนบางกลุ่ม ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกลุ่มอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงปทัสถานและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม

๒. ระดับสถาบันหรือระดับองค์การ การเปลี่ยนแปลงระดับนี้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในสถาบันครอบครัว สถาบันทางเศรษฐกิจหรือสถาบันการเมืองและการปกครอง เป็นต้น และการเปลี่ยนแปลงในระดับนี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของสังคมได้เช่นเดียวกัน

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมิใช่เป็นการเปลี่ยนด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงของทุกๆ ด้านโดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ การเมือง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจก็เป็นการเปลี่ยนแปลงในการผลิต การแจกจ่ายนายเศรษฐกิจทรัพยากรในบรรดาสมาชิกของสังคมเหล่านี้ซึ่งเราอาจจะมองเห็นได้ในรูปของวัฏจักร ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองนั้นเป็นไปในระบบของการครอบครองอำนาจและการใช้อำนาจของสมาชิกสังคมนั้น ซึ่งค่อนข้างนามธรรมแต่ก็อาจมองเห็นได้ในรูปของแบบอย่างหรือระบบของการมีอำนาจ เช่น การปกครองในระบบประชาธิปไตย สังคมนิยมหรือเผด็จการ เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งอาจส่งผลสะท้อนต่อเนื่องกันไปเป็นลูกโซ่และผลสรุปก็คือเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในเมื่อเราถือว่าสังคมก็คือพฤติกรรมของคนในสังคมนั้นได้ปฏิบัติต่อกัน การเปลี่ยนแปลงจากเวลาหนึ่งถึงอีกเวลาหนึ่งซึ่งเป็นอัตราการเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีการควบคุมเร่งรัดและมีได้มีเป้าหมายแต่อย่างไร เราเรียกว่า "วิวัฒนาการ" การวิวัฒนาการทางสังคมจึงอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการหรือไม่ต้องการก็ได้ แต่การเปลี่ยนแปลงที่สังคมของเรากำลังต้องการก็คือ การเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า "การพัฒนา" (Development) ทั้งนี้ก็เพราะว่าการพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ได้กำหนดทิศทางและจุดมุ่งหมายรวมทั้งการควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงไว้ตามระยะเวลาที่สามารถกำหนดได้ด้วย

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมใดๆ ก็ตาม ก่อนจะมีการเปลี่ยนแปลงนั้นจะมีลักษณะกลายเป็นสถาบันเสียก่อน (Institutionalize) ซึ่งย่อมเป็นผลจากการต่อสู้กันระหว่างพลังทางสังคมที่ต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงนั้นกับพลังทางสังคมที่ไม่ต้องการการเปลี่ยนแปลงซึ่งก็ย่อมเป็นผลมาจากการประดิษฐ์คิดค้น (Invention) การขัดแย้ง (Conflict) การแข่งขัน (Competition) การปรับปรุง (Assimilation) หรือการประสานและร่วมมือกัน (Cooperation) เป็นพลังแห่งการเปลี่ยนแปลง และแรงต้านการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการอบรมสั่งสอนให้อยู่ในกรอบธรรมเนียมประเพณี (Socialization and Enculturation) หรือการควบคุมทางสังคม (Social control) เมื่อใดแรงของการเปลี่ยนแปลงมีมากกว่าก็จะนำมาซึ่งลักษณะของสถาบัน (Institution) เมื่อนั้นเราจึงถือว่าสังคม

ได้มีการเปลี่ยนแปลงและเมื่อใดได้มีการกิจกรรม (Activity) เพื่อการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการและสัมฤทธิ์ผลในระยะเวลาที่หวังถือได้ว่าได้มีการพัฒนาเกิดขึ้นแล้ว

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง

มีการคาดคะเนกันว่าสังคมมนุษย์นี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงมาตามลำดับจากสังคมเล็กๆ ได้เติบโตเป็นสังคมใหญ่ขึ้น มีจำนวนประชากรมาก มีโครงสร้างสังคมสลับซับซ้อน เนื่องจากการแบ่งงานกันอย่างละเอียดและมีระบบการแบ่งช่วงชั้นในสังคม ลักษณะชุมชนเปลี่ยนจากชุมชนขนาดเล็กที่เร่ร่อนมาเป็นชุมชนอยู่กับที่ ทำให้สามารถขยายออกไปเป็นชุมชนใหญ่ๆ

ข้อน่าสังเกตอย่างหนึ่งก็คืออัตราการเปลี่ยนแปลงในสมัยก่อนนั้นจะเป็นไปอย่างช้าๆ แนวโน้มปัจจุบันจะเห็นได้ว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วขึ้นเรื่อยๆ มนุษย์เรามีส่วนในการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมากขึ้น เดิมในสังคมโบราณก็เพียงการล่าสัตว์ เก็บพืชผักผลไม้เป็นอาหาร แทบไม่กระทบกระเทือนธรรมชาติแวดล้อม ต่อมาเมื่อมนุษย์รู้จักเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์มนุษย์เปลี่ยนแปลงธรรมชาติแวดล้อมมากขึ้น และในยุคอุตสาหกรรมมนุษย์เราก็ก่อสร้างสิ่งแวดล้อมมากจนกลายเป็นอันตรายต่อตัวมนุษย์เอง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันและอนาคตมีแนวโน้มไปในทางที่เราจะกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงได้มากขึ้น นักคิดและนักวิทยาศาสตร์ทางสังคมก็ได้พยายามที่จะเสนอรูปแบบในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยการรวบรวมข้อมูลซึ่งเราสามารถพิสูจน์และมีประสบการณ์ได้อันทำให้เราสามารถเข้าใจถึงสาเหตุและความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในสังคมมนุษย์ โดยมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในเรื่องข้างต้นดังนี้

ทฤษฎีวิวัฒนาการ

ชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) เป็นนักวิทยาศาสตร์คนแรกที่ปูพื้นฐานทฤษฎีว่าด้วยวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตขึ้นมาเอกสารวิชาการของเขาชื่อ "ต้นกำเนิดของชีวิตชนิดต่างๆ" (The Origin of Species) โดยมีหลักการสำคัญดังนี้

๑. การเลือกสรรของธรรมชาติ (Natural selection)
๒. ความอยู่รอดของแบบชีวิตที่เหมาะสมที่สุด (Survival of the fittest)

ชาร์ลส์ ดาร์วิน ได้อธิบายหลักการ ๒ ประการได้ว่า การวิวัฒนาการก็คือการเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพซึ่งเกิดจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสิ่งมีชีวิตเมื่อสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สิ่งมีชีวิตก็จะปรับตัวตามสภาพแวดล้อมนั้นตลอดเวลาทั้งนี้เพื่อการอยู่รอดของตน ดังนั้นสิ่งมีชีวิตทั้งหลายจะวิวัฒนาการจากการมีโครงสร้างแบบง่าย ๆ (Simple Organic) ไปสู่โครงสร้างที่สลับซับซ้อนขึ้น (Complex Organic) และตัวแทนของสิ่งมีชีวิตที่มีโครงสร้างที่สลับซับซ้อนนี้ก็คือมนุษย์โฮโมเซเปียนส์นั่นเอง

ลูว์ส เฮนรี มอร์แกน (Lewis Henry Morgan) นักมานุษยวิทยาอเมริกันซึ่งเขียนหนังสือชื่อ "Ancient Society" มอร์แกนได้นำเอาหลักวิทยาศาสตร์ธรรมชาติของดาร์วินมาปรับใช้อธิบายวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของสังคมอินเดียนเผ่าอิโรควีสในอเมริกาเหนือ ซึ่งจากการศึกษาของเขาได้พบว่า การแต่งงานเป็นกลุ่ม (Group Marriage) ของชนเผ่าอิโรควีสนั้นเป็นเรื่องของความอยู่รอด ทั้งนี้หมายความว่าสังคมมนุษย์ปัจจุบันรวมทั้งสังคมอิโรควีสได้ผ่านภาวะการแต่งงานเป็นกลุ่มมาแล้ว

ข้อเสนอปรัชญาพื้นฐานของระบบวิวัฒนาการของมอร์แกนนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับแนวความคิดของนักมานุษยวิทยาส่วนมากในศตวรรษที่ ๑๙ คือเชื่อว่ามนุษย์ทั้งปวงเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผล จึงพยายามหาทางปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ด้วยเหตุที่มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติจึงยอมพัฒนาไปตามกฎธรรมชาติกฎเกณฑ์นี้ควบคุมไปทั่วจักรวาลและไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา วิวัฒนาการย่อมเริ่มจากง่ายไปสู่ยากจากความไม่เป็นระเบียบไปสู่ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและโดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการนี้ย่อมเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับ "ความดี

ขึ้น” (Betterment) ด้วยเหตุนี้วิวัฒนาการจึงหมายถึงความเจริญก้าวหน้า การก้าวเดินไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วย

ไวท์ (L.A. White) นักมานุษยวิทยากลุ่ม Universal ได้พยายามเสนอกฎหรือทฤษฎีใหม่ขึ้น เรียกว่า พลังงานคือตัวการสำคัญที่ทำให้การวิวัฒนาการเป็นไปได้ (Energy and the Evolution of culture) ไวท์ ถือว่า วัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคม เขาแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น ๓ ส่วน คือ

๑. ส่วนเทคโนโลยี (Technological subsystem)
๒. ส่วนสังคม (Sociological subsystem)
๓. ส่วนอุดมการณ์ (Ideological subsystem)

ส่วนเทคโนโลยีประกอบด้วย วัตถุ เครื่องจักรกล เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เครื่องมือทางเคมี รวมทั้งเทคนิคในการใช้ด้วย

ส่วนสังคมประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีอยู่ในสังคมซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่เป็นแบบแผน ไม่ว่าแบบแผนนั้นจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มคน เพราะฉะนั้นแบบแผนนี้จะเกี่ยวกับครอบครัว เครือญาติ จริยธรรม การทหาร ฯลฯ

ส่วนที่เป็นอุดมการณ์จะประกอบด้วย แนวความคิด ความเชื่อ หรือความรู้ต่าง ๆ ซึ่งแสดงออกมาในรูปของ นิยายปรัชญา ศาสนา ความคิดต่าง ๆ ตำนานวรรณคดีและวิทยาศาสตร์ทั้งสามระบบจะติดต่อกันและกัน มีการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน แต่ความคิดของไวท์นั้นถือว่าระบบเทคโนโลยีเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของระบบย่อยอื่นๆ ไวท์ให้ความสำคัญแก่มันมาก เขาอธิบายว่าชีวิตทุกชีวิตและวัฒนธรรมทั้งปวงขึ้นอยู่กับระบบเทคโนโลยีเป็นส่วนใหญ่ ส่วนระบบสังคมนั้นถือว่าเป็นตัวรองลงมาและเป็นตัวช่วยเท่านั้น ในสาระสำคัญของระบบเทคโนโลยีแล้วส่วนที่เป็นหัวใจก็คือพลังงานและเมื่อมองดูในจักรวาลแล้วก็จะมีเพียง ๒ ส่วนมีสัมพันธ์กัน คือ Matter และ Energy

ชีวิตมนุษย์เราก็เช่นเดียวกัน ชีวิตทุกชีวิตต่อสู้เพื่อแสวงหาพลังงานอิสระอยู่ตลอดเวลา ชีวิตที่สามารถทำอะไรได้มากก็คือชีวิตที่มีพลังงานมาก การเปลี่ยนรูปร่าง ๆ ไปสู่ความสลับซับซ้อนและสิ่งมีชีวิตนับเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ฉะนั้น สังคมมนุษย์ก็เช่นเดียวกัน สังคมใดสามารถเอาพลังงานมาใช้ได้มากก็มีอัตราการพัฒนาทางวัฒนธรรมได้สูง สังคมไหนมีการเอาพลังงานมาใช้ได้น้อยก็จะมีอัตราการพัฒนาทางวัฒนธรรมได้น้อย

ทฤษฎีการล่าหลังทางวัฒนธรรม .

อ็อกเบิร์น (W. F. Ogburn) ผู้เสนอทฤษฎีวัฒนธรรมล่าหลัง (Cultural lag theory) ในราวๆ ปี ๑๙๓๐ เขาเป็นผู้หนึ่งที่นิยมเหตุผลทางวิทยาศาสตร์เป็นบุคคลในกลุ่มหัวก้าวหน้าขณะนั้น อ็อกเบิร์นถือว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนำไปสู่ความก้าวหน้าของสังคมมนุษย์ อ็อกเบิร์น ได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ของ มาร์กซ์ และ เฮเกลมาก

ในสาระสำคัญของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นอ็อกเบิร์นกล่าวว่าจะมีความล่าหลังเกิดขึ้นเสมอโดยเฉพาะความล่าหลังทางวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non-Material culture) เขาถือว่าตัวการสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงก็คือการประดิษฐ์คิดค้นต่างๆ ทางวัตถุ เช่น เครื่องมือ อาวุธ ฯลฯ รวมทั้งกระบวนการทางวิชาการ (Technological process) ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงจากส่วนนี้ วัฒนธรรมก็จะมีปรับตัวของวัฒนธรรมนี้จะมี ๒ ส่วนด้วยกันคือ ส่วนที่ปรับตัวเข้ากับฐานของวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ (Adaptive culture) เช่น ได้มีการคิดรถยนต์ขึ้นมาแทนรถม้า ก็จะต้องมีการคิมน้ำมันสร้างกฎจราจร สร้างโรงงานทำรถยนต์ สร้างปั้มน้ำมัน เกิดอาชีพต่างๆ ขึ้นมาให้เข้ากับการมีรถยนต์สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้รถยนต์ดำเนินอยู่ได้ต่อไป

ขณะเดียวกันก็มีอีกหลายสิ่งหลายอย่างที่ไม่สามารถปรับตัวตามไปได้ทัน เช่น ค่านิยม นิสัยต่างๆ ของคนเปลี่ยนแปลงไปช้าเพราะคนส่วนมากจะกลัวการเปลี่ยนแปลง คนขาดการศึกษาหรือไม่ได้รับการศึกษามากไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงคนมีการศึกษาขั้นรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงจะไม่เป็นภัยอะไร แต่บางคนอาจไม่กลัวการ

เปลี่ยนแปลง แต่กลัวพลังทางสังคม การทำอะไรที่เบี่ยงเบนไปมากจะถูกสังคมบีบได้ คนมีผลประโยชน์จะต่อต้าน การเปลี่ยนแปลงอย่างมากถ้าการเปลี่ยนแปลงนั้นกระทบกระเทือนผลประโยชน์ของตน

เมื่อพฤติกรรมของคนเปลี่ยนซ้ำผลที่เกิดขึ้นก็คือการปรับตัวที่ไม่ดีของสังคม (Maladjustment) อ็อกเบอร์นถือว่าความล่าช้าทางวัฒนธรรมมีอยู่เสมอในสังคมมนุษย์เว้นไว้แต่สังคมที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลย อ็อกเบอร์นเขียนเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในขณะเดียวกันเขาอธิบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมตลอดเวลา ดังนั้น เมื่อเราพูดถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจึงต้องพูดถึงความล่าช้าไปด้วยเสมอ

นักทฤษฎีรุ่นใหม่กล่าวว่า “ความล่าช้าทางวัฒนธรรม” ของอ็อกเบอร์นไม่จัดเป็นทฤษฎีแต่อย่างใด เพราะไม่มีอำนาจในการกำหนดทิศทางจึงเป็นเพียงแนวคิดเท่านั้น

แมกซ์ วีเบอร์ (Max Weber) เป็นคนหนึ่งที่โต้แย้งทฤษฎีความล่าช้าทางวัฒนธรรมของอ็อกเบอร์นเขาพิจารณาไปว่า ค่านิยมหรือหลักจริยธรรมบางอันทางศาสนาเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงหรือไม่เปลี่ยนแปลงมากกว่าวัฒนธรรมทางวัตถุ หนังสือ “The Protestant Ethic and The Spirit of Capitalism” ของเขาได้ชี้ให้เห็นทัศนคติในแง่ที่ว่าความเจริญเติบโตของสังคมทุนนิยมเกิดจากจริยธรรมของศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ ทั้งนี้เพราะว่าจริยธรรมหลายอย่างทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไป ตัวอย่างเช่น คำสอนที่ว่า จงพอใจที่จะขยันขันแข็ง ทำงานหนัก การอดออมทรัพย์ การเกียจคร้านเป็นบาป ที่นำไปสู่การเจริญเติบโตของลัทธิทุนนิยมได้

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่

พาร์สันส์ (Talcott Parsons) นับว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทฤษฎีนี้ให้มีอำนาจอธิบายชัดเจนยิ่งขึ้น ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของสังคมเป็นระบบอันหนึ่ง ระบบนี้จำเป็นจะต้องอยู่ต่อไป แม้ว่าตัวบุคคลมีการเปลี่ยนแปลงเสมอเนื่องจากกฎธรรมชาติของการเกิด แก่ เจ็บ ตาย การที่สังคมดำรงอยู่ต่อไปได้ สังคมจะต้องมีโครงสร้างเพื่อทำหน้าที่สำคัญต่างๆ ในสังคม เหมือนร่างกายของมนุษย์จะมีชีวิตอยู่ได้ก็ต้องมีอวัยวะทำหน้าที่ต่างๆ ที่จะเป็นการมีชีวิตอยู่ หน้าที่หรือความสำคัญของสังคมก็มี เช่น จะต้องผลิตอาหารและมีของเครื่องใช้ต่างๆ จะต้องมีการให้กำเนิดและอบรมสมาชิกใหม่ที่จะมาแทนสมาชิกเก่าจะต้องมีการมอบอำนาจการปกครองให้บางคน เป็นผู้ใช้จะต้องมีการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลไม่ให้เป็นอันตรายต่อความสงบสุขส่วนรวม จะต้องมีการแบ่งปันทรัพย์สินในสังคมระหว่างคนที่มั่งคั่งและฐานะต่างๆ กัน ฯลฯ

หน้าที่เหล่านี้เป็นความจำเป็นของสังคมที่จะต้องสร้างสถาบันที่มีระเบียบกฎเกณฑ์กำหนดสิทธิหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่างๆ ให้ปฏิบัติตาม เช่น ระบบการผลิต ระบบครอบครัว ระบบการเมือง การปกครอง ระบบความเชื่อทางศาสนาและการศึกษาอบรมที่ให้แก่สมาชิกของสังคม ฯลฯ

โดยปกติแล้วการทำงานของกลไกสถาบันเหล่านี้จะเป็นผลให้สังคมอยู่ในสภาพสมดุลเคลื่อนที่ที่กล่าวคือ บางส่วนหรือสถาบันจะปรับตัวเข้าหากันตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อม แต่สถาบันจะทำหน้าที่ของตนซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการของสถาบันอื่นๆ และสังคมเป็นส่วนรวม การติดต่อตอบโต้ระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นไปตามปทัสถานและสถานภาพกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คืออยู่ในขอบเขตของสถาบันจะเป็นไปในทางที่สนับสนุนกัน ในขั้นสุดท้าย ตัวอย่างเช่นการทำเกษตรกรรมของชาวชนบทเป็นผลทำให้มีวัตถุดิบป้อนโรงงานอุตสาหกรรม มีอาหารสำหรับเลี้ยงคนงาน และช่วยให้โรงงานสามารถขายผลผลิตได้เพราะชาวชนบทมีอำนาจซื้อเพิ่มขึ้น เมืองที่เป็นที่ตั้งของโรงงานจึงอยู่ได้ เพราะชนบทเองก็ได้ประโยชน์จากเมือง คือมีตลาดจำหน่ายผลผลิต และสามารถซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ได้ในราคาถูกลงด้วย

อีกตัวอย่างหนึ่งซึ่งแสดงถึงขอบเขตของสถาบันในการสนับสนุนกันขั้นสุดท้ายก็คือการทำงานของสถาบันครอบครัวซึ่งทำหน้าที่สำคัญในการอบรมสมาชิกสังคมที่เกิดขึ้นใหม่ให้รู้จักระเบียบวินัยการควบคุมตนเอง ทั้งนี้ก็เป็นตอบสนองความต้องการของสถาบันทางเศรษฐกิจ หรือระบบการผลิตของสังคมที่ต้องการคนทำงานที่มีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันระบบการผลิตก็ทำให้มีทรัพย์สินส่วนรวมเพิ่มขึ้นเป็นผลให้ครอบครัวมีรายได้สูงขึ้นโดยเฉลี่ย โดยหลักการของทฤษฎีนี้อาจสรุปได้ว่าให้ความสำคัญในเรื่องเสถียรภาพที่ว่าทุกสังคมมีความเป็น

ปีกแผ่นสูง ทุกสังคมต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดจึงทำให้ทุกสถาบันประสานกลมกลืนกันเป็นอย่างดีไม่มีทางที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้ง

อย่างไรก็ตาม มัวร์ (Wilbert E. Moore) นักสังคมวิทยาอเมริกันได้ชี้ให้เห็นความยืดหยุ่นของทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ที่จะอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ว่า ไม่มีสังคมใดในโลกที่มีแต่เสถียรภาพเพราะจะเห็นว่าไม่มีสังคมใดที่อยู่ในสภาพสมดุลอย่างแท้จริงส่วนต่าง ๆ ของสังคมไม่ได้ประสาน (Integrate) กันอย่างสมบูรณ์อย่างน้อยที่สุดก็ด้วยเหตุผลส่วนตัวบุคคลที่ปฏิบัติตามบทบาทต่าง ๆ ที่เป็นหน้าที่ของตนในสังคม (Role requirement) นอกจากนี้การอบรมที่ได้รับ (Socialization) ก็ไม่เหมือนกัน ความแตกต่างในแง่ของการปฏิบัติตามบทบาทแม้จะเป็นบทบาทซึ่งสังคมต้องการให้ปฏิบัติอย่างเดียวกันจึงเกิดขึ้นเป็นของธรรมดาและเป็นต้นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่น ในหน่วยงานที่ทำงานแบบสำนักงานทุกตำแหน่งจะมีระเบียบวางไว้ว่าผู้ดำรงตำแหน่งจะต้องทำอะไรบ้าง ตัวบุคคลอาจจะเปลี่ยนแปลงไป แต่หน้าที่หรือบทบาทยังคงเหมือนเดิม แต่เมื่อเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลการเปลี่ยนแปลงในการทำงานจะเกิดขึ้นแต่การทำงานในแต่ละหน่วยก็ยังคงอยู่ต่อไป ความยืดหยุ่นจึงเป็นลักษณะของทุกระบบสังคมและแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงการเคลื่อนไหวซึ่งเกิดขึ้นตลอดเวลาเนื่องจากระบบย่อยของสังคมปรับตัวเข้าหากัน

ทฤษฎีความขัดแย้ง

ทฤษฎีการขัดแย้งเป็นทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลมากในปัจจุบัน หลักการสำคัญของกลุ่มนี้เน้นว่า ตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงก็คือความขัดแย้งและความขัดแย้งทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าไปสู่ภาวะที่ดีขึ้น ถ้าสังคมไม่มีความขัดแย้งเลยการเปลี่ยนแปลงอาจไม่เกิดขึ้น

ความขัดแย้งนั้นมีได้มีอยู่เฉพาะทางสังคมเท่านั้นแต่เป็นปรากฏการณ์ทั่วไป แม้แต่ในตัวของคนเราเองก็มีความขัดแย้ง เช่น ในทางความคิด ความประพฤติปฏิบัติต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ความขัดแย้ง ในตัวคนเราก็ทำให้มีการปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น

นักปรัชญาและนักสังคมศาสตร์ในกลุ่มนี้มีด้วยกันหลายคน คาร์ล ไฮริช มาร์กซ์ (C. H. Marx) นับว่าเป็นบุคคลสำคัญที่ได้มีส่วนในการพัฒนาทฤษฎีความขัดแย้งให้มีอำนาจในการอธิบายมากขึ้น มาร์กซ์ ถือว่าสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคือ ความขัดแย้งที่เกิดมาจากกระบวนการผลิต (Mode of Production) เขาอธิบายว่าจากประวัติศาสตร์มนุษย์เป็นผู้เปลี่ยนแปลงสังคมในกระบวนการที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงสภาพชีวิตของตนเองก็เพื่อเอาชนะธรรมชาติ ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลที่ว่าในขณะที่สัตว์ประเภทอื่นดำรงชีวิตอยู่ด้วยการปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติมนุษย์เป็นสัตว์ประเภทเดียวที่สามารถเปลี่ยนแปลงธรรมชาติเพื่อประโยชน์ของมนุษย์เองโดยการผลิตปัจจัยต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง มาร์กซ์ อธิบายว่าในสังคมจะมีคนอยู่ด้วย ๒ ชั้นคือ ผู้ผลิตซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ไม่มีทรัพย์สินและขายแรงงานกับผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตซึ่งมีอำนาจและควบคุมระบบการผลิตเอาไว้

มาร์กซ์ เน้นว่าการขัดแย้งกันอย่างรุนแรงระหว่างชนสองชั้นนี้เป็นเรื่องของผลประโยชน์ที่ไม่มีทางจะหลีกเลี่ยงได้ การต่อสู้ระหว่างทาสกับนาย ลูกจ้างกับเจ้าครองแคว้น กรรมกรกับนายทุนเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นการขัดแย้งที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างเด่นชัด

ความจริงมาร์กซ์ไม่ได้เป็นกรณีเริ่มทฤษฎีขัดแย้งนี้โดยตรงแต่เขาได้นำเอาระบบ (System) การขัดแย้งตามความคิดของคานต์ (Emanuel Kant) ซึ่งอธิบายในระดับบุคคล และของเฮเกิล (Hegel) ซึ่งอธิบายในระดับกลุ่มคนมาผสมผสานกับแนวความคิดวัตถุนิยม (Materialism) ของฟอยเออร์บาค (Feurbach) กลายเป็นวิชาวิธีแห่งการเปลี่ยนแปลงโดยมีเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนด (Economic determination)

ดาเรนดอร์ฟ (Ralf Dahredorf) นักสังคมวิทยาเยอรมันรุ่นต่อมาได้โต้แย้งมาร์กซ์ในข้อที่ว่าปัจจัยรากฐานของการขัดแย้งนั้นอยู่ที่อำนาจชนชั้นมิใช่อยู่ที่เศรษฐกิจ ความขัดแย้งเป็นสาระของระบบสังคมและมีอยู่เสมอ ฉะนั้นเมื่อใดที่เกิดกลุ่มสังคมกลุ่มนี้จะมีลักษณะของการจัดอำนาจระหว่างหัวหน้าและลูกน้องหรือกล่าวได้ว่า

ภายในกลุ่มจะมีผู้มีอิทธิพล และผู้ที่ถูกอิทธิพล ตามปกติคนในกลุ่มยังมีได้ตระหนักในความแตกต่างของอำนาจก็จะไม่มีการขัดแย้ง แต่ถ้าเมื่อใดเกิดความตระหนักว่ามีอิทธิพลและมีการบีบบังคับเกิดขึ้นก็จะเป็นจุดเริ่มของการขัดแย้งระหว่างชนชั้นที่มีอำนาจและไม่มีอำนาจ เมื่อมีการขัดแย้งระหว่างชนชั้นผลของการขัดแย้งจะแบ่งออกเป็น ๒ แบบ คือ

๑. ความขัดแย้งในพื้นฐาน ความขัดแย้งในระดับพื้นฐานนี้จะเพิ่มขึ้นหรือลดลงก็ขึ้นอยู่กับระดับความแตกต่างระหว่างชนชั้นว่าขัดแย้งเพียงใด ถ้ามีมากอัตราความขัดแย้งจะสูง แต่ปริมาณกลุ่มย่อยถ้ามีมากจะลดความขัดแย้งลง หรือโอกาสในการเปลี่ยนแปลงสถานภาพ ถ้าโอกาสของการเลื่อนสถานภาพสูงขึ้นได้อัตราการขัดแย้งจะลดลงเช่นเดียวกัน ในขณะที่เดียวกัน ถ้าหากเพิ่มอัตราการขัดแย้งก็จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่กว้างขวางลึกซึ้งในโครงสร้าง ซึ่งหมายถึงว่าโครงสร้างสังคมเก่าจะต้องเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย

๒. การขัดแย้งขั้นรุนแรง (Violence conflict) อัตราการขัดแย้งชนิดนี้จะมากน้อยย่อมแล้วแต่ปริมาณของกลุ่มย่อยที่จะสามารถรวมตัวกันได้เพียงใดถ้ารวมตัวกันได้ก็จะรุนแรงมากขึ้น และถ้ามีการปรับแก้ระบบของรางวัลและการลงโทษไปในทางคล้อยตามก็ย่อมจะลดอัตราการขัดแย้งลง และควบคุมการขัดแย้งนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการขัดแย้งนี้ถ้ารุนแรงไม่สามารถควบคุมได้จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน ซึ่งอาจมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลผู้ปกครองได้

มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural heritage)

Feilden and Jokileht ได้ให้ความหมายของมรดกทางวัฒนธรรมว่า มรดกทางวัฒนธรรมนั้นมีหลายประเภท มิได้เป็นเพียงโบราณสถาน, อาคาร, พื้นที่ประวัติศาสตร์และสวนเท่านั้น แต่หมายรวมถึงสิ่งแวดล้อมที่ถูกสร้างขึ้นทั้งหมดรวมทั้งระบบนิเวศ เป็นเครื่องหมายแสดงกิจกรรมและความสำเร็จของมนุษย์ในอดีต และเป็นหนึ่งในทรัพยากรที่ไม่สามารถสร้างขึ้นใหม่ได้ที่สำคัญของโลก

องค์การวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้กำหนดว่า มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) ประกอบด้วยสิ่งสร้างสรรค์ ของคนในอดีตที่เป็นรูปแบบที่จับต้องได้ เช่น ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม สิ่งก่อสร้าง แต่รวมทั้งนามธรรม (Intangible) เช่น ภาษา ศิลปกรรม จริยธรรม สุนทรียศาสตร์ ตลอดจนอาหารการกิน การแต่งกาย ศาสนา และความเชื่อ ฯลฯ

ในการประชุมสมัยสามัญของ องค์การวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ครั้งที่ ๑๗ เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ปี ๒๕๑๕ ณ กรุงปารีส ที่ประชุมได้มติอนุมัติ ว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของโลก ได้ให้คำจำกัดความในเรื่องของมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) และมรดกทางธรรมชาติ (Natural Heritage) ไว้ดังนี้

๑. มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) หมายถึง

๑) อนุสรณ์ (Monuments) คือ ผลงานทางสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม ส่วนประกอบหรือโครงสร้างทางโบราณคดี ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์

๒) กลุ่มอาคาร (Groups of building) เป็นกลุ่มของอาคารที่แยกกัน หรือต่อเนื่องกันโดยลักษณะทางสถาปัตยกรรม ความร่วมลักษณะ หรือที่ตั้งอันเหมาะสมในภูมิทัศน์

๓) สถานที่ (Sites) คือผลงานของมนุษย์ หรือผลงานอันผสมกันระหว่างธรรมชาติและมนุษย์ เป็นสถานที่ซึ่งไม่มีอาคารอยู่เลย แต่เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ (Historical) สุนทรียภาพ (Aesthetic) ชาติพันธุ์วิทยา (Ethnological) หรือมานุษยวิทยา (Anthropological)

๒. มรดกทางธรรมชาติ (Natural Heritage) หมายถึง ลักษณะทางธรรมชาติ อันประกอบด้วย ภูมิสถานทางกายภาพ - ชีวภาพ มีคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์และวิทยาศาสตร์ รวมไปถึงสถานที่ทางธรรมชาติ หรือ

พื้นที่ที่ธรรมชาติกำหนดของเขตไวแ่นซ์ด์ มีคุณค่าทางด้านวิทยาศาสตร์ (Science) การอนุรักษ์ (Conservation) หรือความงามแห่งธรรมชาติ (Natural Beauty)

วัฒนธรรมกับคุณค่าและเอกลักษณ์

คุณค่าของสิ่งที่ควรอนุรักษ์เกิดจากความมีเอกลักษณ์ (Uniqueness) ซึ่งเป็นคุณสมบัติพิเศษเฉพาะในการสร้างจิตวิญญาณแห่งสถานที่ (Spirit of place) โดยตั้งอยู่บนแนวคิดลักษณะของเมือง (Character of town) ที่เป็นการศึกษาสิ่งที่เป็นคุณค่าในระดับเมือง และระดับความเป็นย่านของชุมชน ทั้งในสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ทางรูปธรรม และนามธรรม ซึ่งองค์ประกอบในด้านต่างๆที่ประกอบกันเป็นเมืองนั้นจะเป็นสิ่งที่ทำให้เมือง มีลักษณะพิเศษแตกต่างกันออกไปจากพื้นที่อื่นๆ

๑. เอกลักษณ์ (Uniqueness) คุณลักษณะ (Character) และลักษณะเฉพาะ (Identity)

Garn ham, Harry L. กล่าวว่า แนวความคิดของความมีเอกลักษณ์ นั้นยากที่จะอธิบายได้ชัดเจนหรือระบุตรงๆ สถานที่อันน่าจะจดจำนั้น มีเอกลักษณ์หรือจิตวิญญาณ แห่งสถานที่แต่ละที่ซึ่งมีคุณสมบัติพิเศษเฉพาะที่น่าจะสร้างจิตวิญญาณแห่งสถานที่ สำนึกการเป็นส่วนหนึ่ง และการอยู่ดีในผู้คนนั้นตั้งอยู่บนรากฐานของ

๑) มุมมองของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในที่ตั้ง เช่น รูปแบบที่ดิน ภูมิประเทศ พรรณพืช ภูมิอากาศ และแหล่งน้ำ

๒) ลักษณะทางวัฒนธรรม เช่น สะพาน ป้อม หรือโบสถ์บนยอดเนินอันตอบสนองต่อภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ สังคม ทำเลทางกายภาพ กิจกรรมของมนุษย์ และสถานที่ที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม

๓) ประสบการณ์ในความรู้สึก ซึ่งการมองเห็นในอันดับแรก เป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ของวัฒนธรรมทางภูมิทัศน์เดิม การปะทะสัมพันธ์ของส่วนผสมทั้งหมด ซึ่งสร้างคุณสมบัติของสถานที่ มักไม่เป็นที่เข้าใจของคนในพื้นที่จนกว่าจะเสียไป

สถานที่อันพิเศษหลายแห่งได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจากผลผลิตของกิจกรรม เช่น การกลายเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม การแก๊งกำไรอสังหาริมทรัพย์ การขยายการขนส่ง การเติบโตของเมือง การเพิ่มขึ้นของประชากร และการท่องเที่ยว ความเปลี่ยนแปลงนี้ ได้เปลี่ยนจินตภาพ คุณลักษณะ และแม้แต่ความหมายต่อคุณลักษณะแห่งสถานที่นั้นได้ถูกทำลายไป ขณะที่การเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเป็นด้านบวก เช่นว่า ต้องมีการฟื้นฟูด้านเศรษฐกิจ ก็มักจะต้องมีข้อเสียต่อคุณลักษณะเดิมของสถานที่อันเคยมีปรากฏอยู่

แนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟู มีรากฐานบนความเชื่อที่ว่า สิ่งของแต่ละสิ่งต้องมีความเฉพาะตัวทั้งด้านเอกลักษณ์ คุณลักษณะ ลักษณะเฉพาะ และจิตวิญญาณแตกต่างจากที่อื่น ซึ่งมีคุณค่าและความหมายต่อผู้คนในเมืองซึ่งหากขาดไปก็จะลดคุณภาพชีวิตลง

องค์ประกอบหลักของลักษณะเฉพาะ (Identity)

Garn ham, Harry L. ระบุว่าลักษณะเฉพาะจะประกอบไปด้วยส่วนต่างๆ คือ

๑) ลักษณะทางกายภาพและรูปลักษณ์ โครงสร้างทางกายภาพที่แท้จริงของสถานที่ ลักษณะจริงของอาคาร ภูมิทัศน์ ภูมิอากาศ และคุณลักษณะของสุนทรียภาพ

๒) กิจกรรมและหน้าที่ซึ่งสังเกตได้ ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์ต่อพื้นที่อย่างไร สถาปนิกทางวัฒนธรรมมีผลอย่างไร และอาคารกับภูมิทัศน์ถูกใช้งานอย่างไร

๓) การสื่อความหมาย หรือสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นแง่ที่ซับซ้อนกว่า เริ่มแรกด้วยผลจากความมุ่งหมายและประสบการณ์ของมนุษย์ คุณลักษณะของสถานที่ที่มีจำนวนมากที่สืบเนื่องจากการที่ประชากรตอบสนองต่อลักษณะทางกายภาพ และหน้าที่ใช้สอย

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบขั้นแรกนี้เองที่ได้สร้างสรรค์ จิตวิญญาณแห่งสถานที่ และปฏิสัมพันธ์นี้เองที่ต้องทำความเข้าใจ เพื่อบรรลุความสำเร็จที่จะดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูกิจกรรมในสภาพแวดล้อมของเมืองเล็ก

แนวคิดในการกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์นั้น มีองค์ประกอบสำคัญที่ต้องพิจารณาประกอบด้วย

๑. องค์ประกอบทางกายภาพที่เหมาะสม ได้แก่ การอนุรักษ์พื้นที่ที่มีเอกลักษณ์และคุณค่าของชุมชน การควบคุมการพัฒนาที่เหมาะสม และการปรับปรุงหรือฟื้นฟูบริเวณที่เสื่อมโทรม ให้กลับคืนสภาพที่ดี

๒. องค์ประกอบทางเศรษฐกิจที่เหมาะสม ได้แก่ การพัฒนาการท่องเที่ยวฐานชุมชนตามหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการกระจายรายได้ในชุมชน

๓. องค์ประกอบทางสังคม วัฒนธรรมที่เหมาะสม ได้แก่ การอนุรักษ์วิถีชีวิต และประเพณีที่ดั้งเดิม การฟื้นฟูวิถีชีวิตและประเพณีที่ดั้งเดิมแต่สูญหายหรือเสื่อมไปโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับแม่น้ำ คู คลองให้กลับคืนมารวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจ และจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมแก่ทุกคนในชุมชน

๔. องค์ประกอบทางการเมืองการปกครองที่เหมาะสม ได้แก่ การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนา และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่าย

โดยหลักทั่วไปของการอนุรักษ์ คือ การป้องกันมิให้เกิดการเสื่อมสภาพ และยืดอายุการใช้งานให้ได้นานที่สุด เพื่อให้สิ่งเหล่านั้นแสดงออก ถึงสาระหรือความสำคัญเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของมนุษย์ ซึ่งการอนุรักษ์ (Conservation) ตามความหมายที่ Bernard M. Feilden ให้ไว้ว่า “การกระทำใดใดเพื่อป้องกันการเสื่อมลงและรวมถึงการยืดอายุของมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงต่อผู้คนถึงความมหัศจรรย์ในงานศิลปะและสืบทอดอารยธรรมของมนุษย์ที่มีอยู่ในเหล่านั้น”

ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ Henri Fayol (เฮนรี ฟาโยล) ได้คิดทฤษฎีการบริหารจัดการขึ้น โดยเน้นถึงเกณฑ์การบริหารที่เป็นสากล อันจะนำไปใช้กับการบริหารทุกอย่างได้อย่างกว้างขวาง โดยได้สรุปสาระสำคัญของหลักการบริหารไว้ คือ

๑) Management function (หน้าที่ทางการบริหาร) ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหาร ๕ ประการ คือ planning (การวางแผน) Organizing (การจัดองค์การ) commanding (การบังคับบัญชาสั่งการ) Coordinating (การประสานงาน) และ Controlling (การควบคุม)

๒) ผู้บริหารจะต้องมีลักษณะพร้อมด้วยความสามารถทางร่างกายจิตใจไหวพริบ การศึกษาหาความรู้เทคนิคการทำงานและประสบการณ์ต่าง ๆ และ

๓) หลักการบริหาร ซึ่งมีหลักทั่วไปที่ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้บริหาร ๑๔ ข้อ คือ Authority and Responsibility (หลักการเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ) Unity of command (หลักการของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว) Unity of direction (หลักการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน) Scalar of Chain (หลักการอ้างไว้ซึ่งสายงาน) Division of Work, or Specialization (หลักการแบ่งงานกันทำ) Discipline (หลักเกี่ยวกับระเบียบวินัย) Subordination of individual to general interest (หลักการถือประโยชน์ส่วนบุคคลรองจากประโยชน์ส่วนรวม) Remuneration (หลักการให้ผลประโยชน์ตอบแทน) Centralization (หลักการรวมอำนาจไว้ส่วนกลาง) Order (หลักการการมีระเบียบเรียบร้อย) Equity (หลักของความเสมอภาค) Stability of

tenure (หลักของการมีเสถียรภาพของการว่าจ้างทำงาน) Initiative (หลักของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์) และ Esprit de corps (หลักของความสามัคคี)^๗

ฟาโยล ได้เสนอทฤษฎีการบริหาร โดยมีความเชื่อว่าเป็นไปได้ที่จะหาทางศึกษาถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบริหาร (Administrative) ซึ่งสามารถใช้ได้กับการบริหารทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการบริหารอุตสาหกรรมหรืองานรัฐบาล โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหาร (Management Functions) ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหาร ๕ ประการ คือ

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงานหรือวิถีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจำต้องจัดให้มีโครงสร้างงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของ และตัวคน อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้

๓. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งการงานต่าง ๆ ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะกระทำให้ผลสำเร็จด้วยดี โดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี จะต้องเข้าใจคนงานของตน จะต้องเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงาน และองค์การที่มีอยู่ รวมถึงจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดทั้งขึ้นและลง นอกจากนี้ยังต้องทำการประเมินโครงสร้างขององค์การและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของตนเป็นประจำอีกด้วย หากโครงสร้างขององค์การที่เป็นอยู่ไม่เหมาะสมก็จำเป็นต้องปรับปรุงเช่นเดียวกัน

๔. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน และ

๕. การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว^๘

ส่วน Gulick L. and Urwick J. (กูลิค และ เออร์วิค) ได้เสนอทฤษฎีการบริหารจัดการ หลักการบริหารระบบราชการ เป็นกระบวนการที่เรียกว่า POSDCoRB Model โดยใช้ตัวอักษรมาเรียงกันเข้าเป็นหลักการ คือ ขั้นตอนที่ผู้บริหารปฏิบัติ ๗ ประการ ได้แก่

๑. P = Planning (การวางแผน) เป็นการคาดคะเนเหตุการณ์การต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งต้องคำนึงถึงทรัพยากรภายในองค์การและสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อให้แผนที่กำหนดขึ้นมีความรอบคอบและสามารถนำไปปฏิบัติได้

๒. O = Organizing (การจัดองค์การ) เป็นการจัดองค์การที่เป็นส่วนราชการ โดยจัดแบ่งตามक्रम ขำนาญเฉพาะอย่างออกเป็นกรม ฝ่าย แผนก จะพิจารณาปริมาณงาน คุณภาพงาน ขนาดของการควบคุม และพิจารณาแบ่งสายงานหลักและสายงานที่ปรึกษา โดยคำนึงถึงอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบควบคู่กันไป

๓. S = Staffing (การจัดบุคคลเข้าทำงาน) เป็นการคัดเลือกบุคคลให้เข้ามาดำรงตำแหน่งภายในองค์การ โดยพิจารณาจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสม ให้ได้ในปริมาณที่เพียงพอจะทำให้งานสำเร็จ

๔. D = Directing (การสั่งการหรืออำนวยการ) เป็นการกำกับดูแลสั่งงานผู้ใต้บังคับบัญชา โดยอาศัยลักษณะความเป็นผู้นำ การจูงใจ ศิลปะการปกครองคน และการสร้างมนุษยสัมพันธ์ของผู้ใต้บังคับบัญชา

^๗ Henri Fayol, *Industrial and General Administration*, (New York: Mc-Graw Hill, ๑๙๓๐), pp. ๑๗-๑๘.

^๘ Price Alan, *Human Resource Management, In a Business Context*, ๒nd ed., (London: Thomson Learning, ๒๐๐๔), p. ๑๑๐.

๕. Co = Coordinating (การประสานงาน) เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานทุกฝ่าย ทั้งในระดับสูงกว่า ต่ำกว่า และการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา

๖. R = Reporting (การรายงานผลการปฏิบัติงาน) เป็นการนำเสนอผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงานจากผู้บังคับบัญชา หรือผู้บริหารระดับต่างๆ โดยมีการติดต่อสื่อสารแบบเป็นลายลักษณ์อักษร และ

๗. B = Budgeting (การงบประมาณ) เป็นเครื่องมือที่นำมาใช้ในการควบคุมการปฏิบัติงาน โดยใช้วงงบประมาณซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ การเตรียมขออนุมัติงบประมาณ การเสนอให้ผู้บังคับบัญชาให้ความเห็นชอบการดำเนินงานตามงบประมาณ การตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณตามแผนที่เสนอขอไว้^๔

สำหรับ Koontz & Wehrich (คูนท์และไวริช) ได้ให้ “หลักการบริหารคือ การออกแบบและการรักษาสภาพแวดล้อมให้กลุ่มผู้ทำงานร่วมกันสามารถร่วมกันทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้” โดยหน้าที่ในการบริหารองค์การที่สำคัญ มี ๕ ด้าน คือ ๑) การวางแผนงาน (Planning) ๒) การจัดองค์การ (Organizing) ๓) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) ๔) การอำนวยการ (Directing) ๕) การควบคุมงาน (Control)

โดย Koontz (คูนท์) ได้ให้หลักในการบริหารงานว่าจะดีหรือไม่ยังมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้น ให้คำนึงถึงลักษณะของทฤษฎีในเรื่องต่อไปนี้ ๑) การเพิ่มประสิทธิภาพของงาน ๒) การช่วยวิเคราะห์งานเพื่อปรับปรุงพัฒนา ๓) การช่วยงานด้านวิจัยขององค์การให้ก้าวหน้า ๔) ตรงกับความต้องการของสังคม ๕) ทันสมัยกับโลกที่กำลังพัฒนา^๕

ทางด้านเจ้าของทฤษฎีการจัดการตามหลักวิทยาศาสตร์ ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาแห่งการบริหารจัดการแบบวิทยาศาสตร์ Frederick Winslow Taylor (เฟรดเดอริค วินสโลว์ เทเลอร์) ได้พัฒนาการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ในหลักการ (Principles) ที่สำคัญ ๔ ประการ กล่าวคือ

๑. ต้องมีการคิดค้นและกำหนดวิธีที่ดีที่สุด (One Best Way) สำหรับงานแต่ละอย่าง คือต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุดที่ช่วยให้สามารถทำงานเสร็จลุล่วงไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์มาตรฐานของงานจะต้องมีการจัดวางเอาไว้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดจริงและในเวลาเดียวกันการจ่ายผลตอบแทนแบบจูงใจต่าง ๆ ก็จ่ายให้ตามผลผลิตทั้งหมด

๒. ต้องมีคัดเลือกและพัฒนาคนงาน โดยตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการรู้จักงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน นอกจากนี้ต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักวิธีการทำงานที่ถูกวิธีด้วย และในการคัดเลือกคนงานจะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้ได้คนที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

๓. ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงานควบคู่กับการพิจารณาคนงานนี้ คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีการใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น เพราะโดยหลักเหตุผลคนงานทุกคนจะเห็นจริงถึงโอกาสที่เขาจะได้รับรายได้สูงขึ้นจากการทำงานถูกวิธีที่จะช่วยให้ได้ผลิตผลสูงขึ้น และ

๔. การประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน ฝ่ายบริหารควรจะได้ประสานอย่างใกล้ชิดเป็นประจำกับคนงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน แต่ต้องไม่ใช่โดยการลงมือปฏิบัติงานที่ควรจะเป็นงานของคนงานเท่านั้น

หลักการดังกล่าวเป็นวิธีการที่มีหลักเกณฑ์ตามหลักวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดทฤษฎีการบริหารขึ้นมา ดังนั้นผู้บริหารต้องมีบทบาทเป็นจุดกลางของปัญหาและความสำเร็จของกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบ นำเอาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของกลุ่มมาคิดวิเคราะห์และปรับปรุงหาทางออกให้ได้เป็นผลดีที่สุดสำหรับกลุ่มให้ติดตาม

^๔ Gulick L. and Urwick J., Papers on the Science of Administration, (New York: Institute of Public Administration, 1973), pp.18-19.

^๕ Harold Koontz & Heinz Wehrich, Ninth Edition Management, (New York: McGraw Hillbook, 1991), p. 4.

ขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่ง Peter F. Drucker (ปีเตอร์ เอฟ. ครักเกอร์) ได้อธิบายไว้ว่า “การบริหารคือ ศาสตร์และศิลป์ในการทำงานให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้โดยอาศัยฝีมือบุคคลอื่น” โดยได้พัฒนาทฤษฎีการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่เน้นการให้บริการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การนำ/จูงใจ (Leading) และการควบคุม (Control)^๗

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากวิกฤตภาวะทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีดำริที่น้อมนอบน้อมกับปัญหาที่เกิดขึ้น หากแต่พระองค์ทรงตระหนักและห่วงใยในทุกข์สุขของราษฎรไทยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น ในวันที่เฉลิมพระชนมพรรษาที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมีพระราชดำรัส เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ขึ้น ทั้งนี้พระองค์ทรงใช้การยกตัวอย่างของการดำเนินชีวิตของบุคคลเป็นการปูพื้นฐานให้เห็นภาพอันเป็นที่มาของการเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ อีกทั้งพระองค์ทรงให้สติในการกลับไปทบทวนการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา เห็นได้จากคำพูดที่ว่า “การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน หมายถึง อิ่มชู้ตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง”

พระองค์ทรงขยายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า “ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกคนครอบครัวต้องผลิตอาหารของตน จะต้องทอดผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป” และทรงแนะวิธีการแก้ไขไม่ว่าจะเป็นคนรวยหรือคนจนที่กำลังเผชิญวิกฤตการณ์นี้ คือ “ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนไปทำให้กลับเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ต้องทั้งหมดแม้แค่ครึ่งก็ไม่ต้อง อาจจะมีสักครึ่งหนึ่งส่วนสี่ก็จะสามารถอยู่ได้”

หลังจากนั้น แนวคิดเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ได้รับการขานรับและนำไปปฏิบัติใช้กับหน่วยงานต่างๆ หลายหน่วย แต่อย่างไร ก็ยังมีคนบางส่วนที่ไม่เข้าใจแนวคิด และนำไปตีความหมายที่ผิด รวมถึงคนโดยส่วนใหญ่ยังเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของเกษตรกรเท่านั้นทั้งที่แนวพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ได้ ในวันที่เฉลิมพระชนมพรรษาปี พ.ศ. ๒๕๔๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระมหากรุณาธิคุณอธิบายความหมายและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอีกครั้งหนึ่ง โดยสิ่งที่พระองค์ทรงเน้นย้ำในเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ คือ “เศรษฐกิจพอเพียงนี้ให้ปฏิบัติเพียงครึ่งเดียว คือ ไม่ต้องทำทั้งหมดหรือแม้จะเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอ ...และการทำได้เพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอนั้นไม่ได้แปลว่าเศษหนึ่งส่วนสี่ของพื้นที่ แต่เศษหนึ่งส่วนสี่ของการกระทำ ...วิธีปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงนั้นไม่ต้องทำทั้งหมดและขอเตือนว่าถ้าทำทั้งหมดก็จะทำไม่ได้ ถ้าครอบครัวหนึ่งหรือแม้หมู่บ้านหนึ่งทำเศรษฐกิจพอเพียงร้อยเปอร์เซ็นต์ก็จะเป็นการถอยหลังถึงสมัยหิน...”

นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติมไว้อีก คำว่า “พอเพียงมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้เองเท่านั้นแต่มีความหมายว่าพอมีพอกิน ...พอมีพอกินนี้แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนพอมีพอกินก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี ...ประเทศไทยสมัยก่อนนี้ พอมีพอกิน มาสมัยนี้ชักจะไม่พอมีพอกิน จึงต้องมีนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อที่จะให้ทุกคนมีพอเพียงได้ ให้พอเพียงนี้หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือยแต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ อันนี้ก็เป็นความหมายอีกอย่างของเศรษฐกิจหรือระบบพอเพียง”

ความพอเพียงในความหมายของพระองค์มิได้จำกัดแค่พอเพียงในการกระทำเท่านั้น หากยังรวมถึงพอเพียงทางความคิดและจิตใจด้วย “คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็

^๗ Peter F. Drucker, The Practice of Management, (New York: Harper and Row Publishers, 1974),

เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด ...ว่าทำอะไรต้องพอเพียงหมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุขพอเพียงอาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ ...ฉะนั้นควรที่จะปฏิบัติสิ่งที่พอเพียงทางความคิดก็เหมือนกัน ไม่ใช่ทางกายเท่านั้น ... ความพอเพียงในความคิดก็คือ แสดงความคิดของตัวเอง ความเห็นของตัวเอง และปล่อยให้คนอื่นพูดบ้างและมาพิจารณาว่าที่เขาพูดกับที่เราพูดอันไหนพอเพียง อันไหนเข้าเรื่องถ้าไม่เข้าเรื่องก็แก้ไข เพราะว่าถ้าพูดกันโดยไม่รู้เรื่องกันก็จะกลายเป็นทะเลาะในที่สุดก็นำมาสู่ความเสียหาย ฉะนั้น ความพอเพียงนี้ก็แปลว่า ความพอประมาณและความมีเหตุผล”

กล่าวโดยสรุปแล้วเศรษฐกิจพอเพียงหรือระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น อาจมองได้ ๒ ลักษณะใหญ่ คือ

๑. เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมืองรัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ

๒. เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด^๕

การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกรนั้น มีการปฏิบัติตามขั้นตอน ทฤษฎีใหม่ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งประกอบด้วย ๓ ขั้น คือ

ขั้น ๑ ผลิตเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน ในระดับชีวิตที่ประหยัด ทั้งนี้ต้องมีความสามัคคีในท้องถิ่น

ขั้น ๒ รวมกลุ่มเพื่อการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา

ขั้น ๓ ร่วมมือกับองค์กรภายนอกในการทำธุรกิจ และพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งนี้ทุกฝ่ายจะต้องได้รับ

ประโยชน์

นอกจากนี้ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ยังได้แสดงถึงฐานคิดการพัฒนาเพื่อความพอเพียงไว้ดังนี้ คือ

๑. ยึดแนวพระดำริในการพัฒนา “เศรษฐกิจพอเพียง” ตามขั้นตอน “ทฤษฎีใหม่”

๒. สร้าง “พลังงานสังคม” โดยการประสาน “พลังสร้างสรรค์” ของทุกฝ่ายในลักษณะ “พหุภาคี” อาทิ ภาครัฐ องค์กร พัฒนาเอกชน นักวิชาการ ธุรกิจเอกชน สื่อมวลชน ฯลฯ เพื่อให้ขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาธุรกิจชุมชน

๓. ยึด “พื้นที่” เป็นหลัก และใช้ “องค์กรชุมชน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา ส่วนภาคีอื่นๆ ทำหน้าที่ช่วยกระตุ้นอำนวยความสะดวก ส่งเสริมและสนับสนุน

๔. ใช้ “กิจกรรม” ของชุมชนเป็น “เครื่องมือ” สร้าง “การเรียนรู้” และ “การจัดการ” ร่วมกันพร้อมพัฒนา “อาชีพที่หลากหลาย” เพื่อเป็น “ทางเลือก” ของคนในชุมชนซึ่งมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านเพศ วัย การศึกษา ความถนัด ฐานะเศรษฐกิจ ฯลฯ

๕. ส่งเสริม “การรวมกลุ่ม” และ “การสร้างเครือข่าย” องค์กรชุมชนเพื่อสร้าง “คุณธรรมจริยธรรม” และ “การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ” อย่างรอบด้าน อาทิ การศึกษา สาธารณสุขการฟื้นฟูวัฒนธรรม การจัดการสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

๖. วิจัยและพัฒนา “ธุรกิจชุมชนครบวงจร” (ผลิต - แปรรูป - ขาย - บริโภค) โดยให้ความสำคัญต่อ “การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน” และ “ฐานทรัพยากรของท้องถิ่น” ควรเริ่มพัฒนาจากวงจรธุรกิจขนาดเล็กในระดับท้องถิ่นไปสู่ธุรกิจที่ใหญ่ขึ้นระดับประเทศ และระดับต่างประเทศ

๗. พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มี “ศักยภาพ” ของแต่ละเครือข่ายให้เป็น “เป็นศูนย์การเรียนรู้ธุรกิจชุมชน” ที่มีข้อมูลข่าวสารธุรกิจนั้นๆ อย่างครบวงจร พร้อมทั้งใช้เป็นสถานที่สำหรับศึกษาดูงาน และฝึกอบรม^๕

^๕ ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ, เศรษฐกิจพอเพียง, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร : แม็ค, ๒๕๔๗), หน้า ๒๓ - ๒๖.

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจระบบทุนนิยมซึ่งเกี่ยวกับเรื่องวัตถุซึ่งเป็นรูปธรรม เช่น เงิน ทรัพย์สินกำไร ไม่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจซึ่งเป็นนามธรรม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุม ถึง ๔ ด้าน คือ

๑. มิติด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน ให้มีความยั่งยืนมั่นคงเพียรประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ ให้พ้นจากความยากจน

๒. มิติด้านสังคม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดสังคมที่มีความสงบสุข ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๓. มิติด้านจิตใจ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่มีความยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มต้นที่ตัวเอง โดยสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคง โดยเริ่มจากใจที่รู้จักพอ เป็นการปฏิบัติตามทางสายกลาง

๔. มิติด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีที่ประหยัด อดออม มีชีวิตเรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้สิน เกิดทุจริตคอร์ปชั่น ซึ่งเป็นปัญหาสังคมที่ร้ายแรงที่สุดที่บ่อนทำลายชาติ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การให้ความสำคัญในด้านการผลิตเพื่อการยังชีพ และให้พอเพียงต่อความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐานของบุคคลในสังคมนั้นก่อนเป็นสำคัญ ให้ประชาชนรู้จักพอในสิ่งที่ตนมี ไม่ฟุ้งเฟ้อ อยากรได้ อยากรมีในสิ่งที่เกินกำลังของตนเอง^{๙๙}

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศหรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดในการเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของและเศรษฐกิจพอเพียงในการระดับบุคคล คือความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด โดยสรุปคือ หันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต ที่ส่งผลให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยหลักการพึ่งพาตนเองมีอยู่ ๕ ประการคือ

๑. ด้านจิตใจ ทำให้ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและประเทศชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประนีประนอม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

๒. ด้านสังคม แต่ละสังคมต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรง อีสุระ

๓. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาดพร้อมทั้งหาทางเพิ่มคุณค่า โดยให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน

๔. ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะอยู่บนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้กับที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมของประเทศและการพัฒนาจากภูมิปัญญาของเราด้วย

๕. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มีมุ่งที่จะลดรายจ่าย ในเวลาเช่นนี้ต้องปรับทิศทางใหม่ คือต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่พอกิน พอใช้ หลังจากนั้นจึงคิดหารายได้ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป หลีกเลี่ยงการก่อหนี้ที่ไม่มีผลตอบแทนที่ไม่คุ้มค่าและพยายามลดความเสี่ยง^{๑๐๐}

^{๙๙} สุเมธ ตันติเวชกุล, ดร., ๒๐๙ คำสอนพ่อเศรษฐกิจพอเพียง หนังสือเฉลิมพระเกียรติเฉลิมฉลองพระชนมายุ ๘๑ พรรษา, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา สถาบันลือธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๒๔๙-๒๕๑.

^{๑๐๐} สมพร เทพสิทธิ, ดวงประทีปจากพระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๒๒.

^{๑๐๑} สุเมธ ตันติเวชกุล, การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. (มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับที่ ๕ : ๕ ธันวาคม ๒๕๕๑, ๒๕๕๑), หน้า ๘ - ๑๐.

เศรษฐกิจพอเพียงพึ่งตนเองตามพระราชดำริ หมายความว่า การพัฒนาอย่างบูรณาการโดยไม่มองแต่เฉพาะเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเดียว ต้องมองสังคมด้วย และมองสิ่งแวดล้อมพร้อม ๆ กันไปกับการพัฒนา ฉะนั้น การพัฒนาต้องมองรอบด้าน เรียกว่าบูรณาการและพึ่งตนเอง ทั้งเงินออม สติปัญญาและการตลาด โดยอาศัยปัจจัยในการพัฒนา คือคน และเป้าหมายในการอยู่ดี กินดี มีสุข^{๑๒}

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การที่มนุษย์เรามีความพอเพียงโดยมีองค์ประกอบ ๗ ประการ ดังนี้

๑. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว
๒. จิตใจพอเพียง ทำให้มีความรัก ความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น
๓. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้สามารถยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน เป็นต้น
๔. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง มีการรวมตัวเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน
๕. ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนการปรับตัวและปฏิบัติร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง
๖. ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรมหมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย
๗. มีความมั่นคงพอเพียง โดยเศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจะทำให้สุขภาพจิตดี^{๑๓}

ความพอเพียง เป็นทั้งวิธีการ (Mean) ที่คำนึงถึงความสมดุลพอประมาณอย่างมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม ในขณะที่เดียวกัน ก็นำไปสู่ผลของการกระทำ (End) ที่ก่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงและนำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนา โดยมี “ทางสายกลาง” เป็นหัวใจสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่อยู่อย่างโดดเดี่ยว (Independence) หรือพึ่งพิงภายนอกหรือคนอื่นทั้งหมด แต่เน้นความคิดและการกระทำที่จะพึ่งตนเอง (Self – reliance) เป็นหลักก่อนไปพึ่งคนอื่น

ความพอเพียง จะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะพร้อม ๆ กันคือ ความพอประมาณ (Moderation) ความมีเหตุผล (Reasonableness) และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี (Self-Immunity) ถ้าขาดคุณลักษณะใดคุณลักษณะหนึ่งไปก็ไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นความพอเพียงได้แก่

๑. ความพอประมาณ (Moderation) หมายถึงความพอดี (Dynamic Optimum) ที่ไม่มากหรือน้อยเกินไปในมิติต่าง ๆ ของการกระทำ ๕ ประการ คือ

๑.๑ ด้านจิตใจ คือเริ่มต้นจากตนเองที่ตั้งสติ มีปัญญา มีจิตสำนึกที่ดี มีเมตตา เอื้ออาทร มีความเข้าใจและประนีประนอม นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวม เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้

๑.๒ ด้านสังคม คือการสร้างความพอดีในทุกระดับของสังคม โดยเริ่มจากครอบครัวชุมชนและสังคม ซึ่งจะต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รู้จักฉันทน์กำลังและสำคัญมีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากรากฐานที่มั่นคงและแข็งแรง

๑.๓ ด้านเศรษฐกิจ คือต้องอยู่อย่างพอดี พอมีพอกิน ไม่หุงหยา ฝูมเฟื่อย

๑.๔ ด้านเทคโนโลยี คือควรเหมาะสมสอดคล้องกับภาวะและความต้องการของประเทศไทยและควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องเป็นประโยชน์กับสภาพแวดล้อมของเรา

๑.๕ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือใช้อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพตลอดจนรณรงค์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด

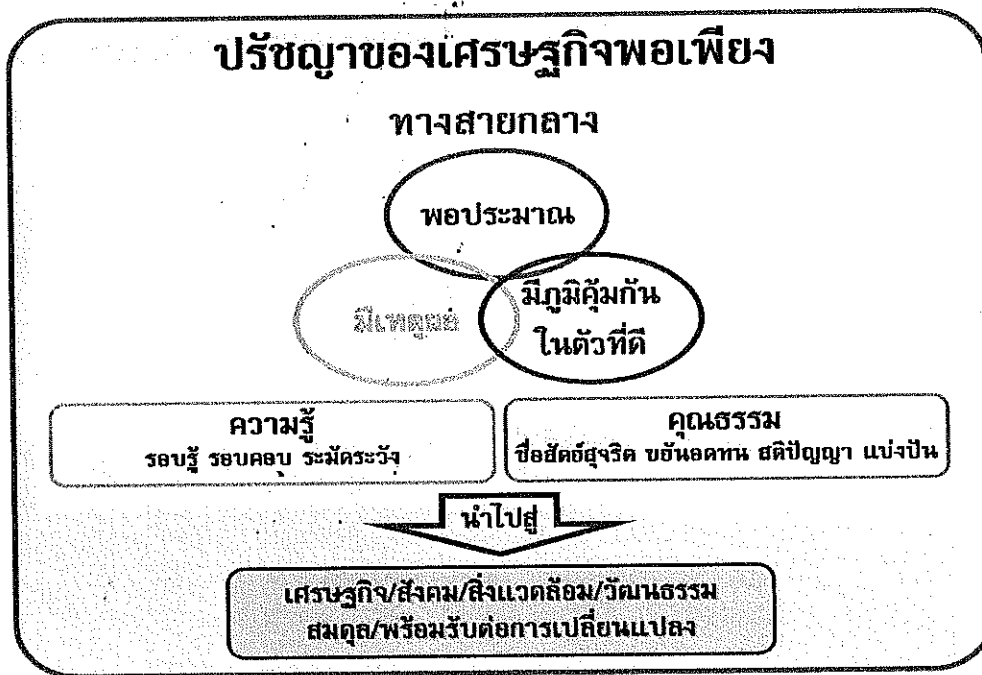
^{๑๒} ณรงค์ โชควัฒนา, วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับเศรษฐกิจพอเพียง. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, ๒๕๔๒), หน้า ๒๕.

^{๑๓} ประเวศ วะสี, เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคมแนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์ดี, ๒๕๔๒) หน้า ๒๑ - ๒๒.

๒. ความมีเหตุผล (Reasonableness) หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอประมาณในมิติต่าง ๆ นั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากสาเหตุปัจจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบชัดเจนและไม่โลภอย่างมาก

๓. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี (Self - Immunity) เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่มองโลกเชิงระบบที่ลักษณะพลวัตร โดยการกระทำที่สามารถเรียกได้ว่าพอเพียงมิใช่แต่จะคำนึงถึงเหตุการณ์และผลในปัจจุบันเท่านั้น แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกลภายใต้ข้อจำกัดของความรู้ที่มีอยู่ และสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้พอเพียงที่จะสามารถพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้^{๑๔}

สรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความพอเพียงประกอบด้วย ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข

ที่สำคัญที่สุด ทุกคนควรเข้าใจ “คำนิยาม” ว่าความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ๓ ห่วง และ ๒ เงื่อนไข โดย ๓ ห่วง คือ

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

ส่วน ๒ เงื่อนไข คือ การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ประกอบไปด้วย

^{๑๔} กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, กรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๗), หน้า ๘๓.

เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

“เศรษฐกิจพอเพียงจริง ๆ คือหลักการดำเนินชีวิตที่จริงแท้ที่สุด กรอบแนวคิดของหลักปรัชญามุ่งเน้นความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา อันมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ สามารถประยุกต์ใช้ในทุกระดับ ตลอดจนให้ความสำคัญกับคำว่าความพอเพียง ที่ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ภายใต้เงื่อนไขของการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมที่ต้องอาศัยเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม”

“หากทุกฝ่ายเข้าใจกรอบแนวคิด คุณลักษณะ ค่านิยมของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแจ่มชัดแล้ว ก็จะง่ายขึ้นในการนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ และจะนำไปสู่ผลที่คาดว่าจะได้รับ คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี^{๑๔}”

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงรูปแบบหนึ่ง คือทฤษฎีใหม่ มีขึ้นหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงศึกษาค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ทดลองที่วัดมงคลชัยพัฒนา อำเภอเมืองจังหวัดสระบุรี ในวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๗ ทรงพระราชทานแนวความคิดทฤษฎีใหม่เป็นครั้งแรก มีหลักการสำคัญคือ

๑. เป็นระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงเพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้
๒. เป็นแนวคิดที่ยึดหลักความสามัคคีในชุมชน มีการให้ความร่วมมือร่วมใจกัน ทำให้ลดค่าใช้จ่าย
๓. เป็นการผลิตเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนเป็นพื้นฐาน
๔. เป็นการบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำอย่างเป็นระบบ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๑ เกษตรกรจะต้องสามารถพึ่งตนเองได้ โดยเน้นการเพาะปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก ที่เหลือจึงออกจำหน่าย โดยมีการบริหารจัดการที่ดินออกเป็น ๔ ส่วน คือสระน้ำ พื้นที่นาข้าว พื้นที่ปลูกพืชอื่น ๆ ที่อยู่อาศัยและสิ่งก่อสร้างโดยมีสัดส่วนคือ ๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐ อย่างไรก็ตามการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ดังกล่าวไม่ใช่สูตรตายตัว สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๒ หลังจากเกษตรกรดำเนินการทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๑ การผลิตอาหารเพื่อการบริโภคจนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง สามารถช่วยตนเองได้ จะมีการรวมกลุ่มกันในรูปแบบของสหกรณ์ ซึ่งเป็นการร่วมแรงร่วมใจกัน ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ คือ

การผลิต มีการร่วมมือกันในด้านพันธุ์พืช การให้ความร่วมมือกันในการเตรียมดิน การร่วมมือกันทำงาน ดังกรณี ประเพณีการลงแขกที่มีมาในอดีต การตลาด การจัดเก็บ และการจัดจำหน่ายผลผลิต การแลกเปลี่ยนสินค้าในชุมชน การจัดสวัสดิการร่วมกันในชุมชน

ดังนั้น ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๒ ก็คือเกษตรกรก้าวหน้า หรือเกษตรกรออมทรัพย์ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ครอบคลุมครัวเกษตรกร ชุมชนเกษตรกรทุกระดับ ร่วมมือกับภาครัฐ และเอกชนที่มีคุณภาพ โดยมีคุณธรรมจริยธรรม ร่วมคิดร่วมทำ และประสานงาน เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาเกษตรที่ยั่งยืน

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๓ การติดต่อประสานงานกับแหล่งเงินทุน เพื่อให้สามารถขยายกิจการด้วยเทคโนโลยีการเกษตร ทำให้สามารถผลิตสินค้าเกษตรกรรมได้ในราคาที่ต่ำลง

ทฤษฎีใหม่ที่สมบูรณ์ การดำเนินการตามธรรมชาติโดยอาศัย แหล่งน้ำจากน้ำฝนประสิทธิภาพยังไม่ดีนักเพราะหากปีใดฝนตกน้อยมีน้ำไม่เพียงพอ ฉะนั้นการที่จะทำให้ทฤษฎีใหม่สมบูรณ์ได้นั้นคือสระเก็บน้ำจะต้องทำ

^{๑๔} จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับทุกคน วารสารเศรษฐกิจและสังคม ปีที่ ๔๒ ฉบับที่ ๖ ๒๕๔๗, หน้า ๒๙ - ๓๐..

หน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเต็มความสามารถโดยมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่สามารถเพิ่มเติมน้ำในสระน้ำเพื่อเก็บกักน้ำให้เต็มอยู่เสมอ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังมีความหมายกว้างกว่าทฤษฎีใหม่ โดยที่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดที่ชี้บอกหลักการและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ ในขณะที่แนวพระราชดำริเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาภาคเกษตรอย่างเป็นขั้นเป็นตอนนั้น เป็นตัวอย่างการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเฉพาะในพื้นที่ที่เหมาะสม ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริอาจเปรียบเทียบกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีอยู่ ๒ แบบ คือแบบพื้นฐานกับแบบก้าวหน้า ดังนี้

๑. ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัวโดยเฉพาะเกษตรกร เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน เทียบได้กับทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๑ ที่มุ่งเน้นแก้ปัญหาของเกษตรกรที่มีแหล่งน้ำไม่เพียงพอเพื่อแก้ปัญหาให้มีน้ำเพียงพอในการทำเกษตร และใช้ที่ดินส่วนอื่น ๆ สนองความต้องการพื้นฐานของครอบครัวรวมทั้งชายในสวนที่เหลือเพื่อมีรายได้ เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดขึ้น ระดับครอบครัว

๒. ความพอเพียงในระดับชุมชนและระดับองค์กร เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๒ เป็นเรื่องของ การสนับสนุนให้กลุ่มเกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ หรือการที่ธุรกิจต่าง ๆ รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ เกิดความพอเพียงในวิถีปฏิบัติอย่างแท้จริง

๓. ความพอเพียงในระดับประเทศ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ ๓ ซึ่งส่งเสริมให้ชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ ในประเทศ เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น

นัยสำคัญของแนวคิดระบบเศรษฐกิจพอเพียงมีองค์ประกอบหลัก ๓ ประการ ดังนี้

๑. เป็นระบบเศรษฐกิจที่ยึดหลักการ “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอต่อความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือจากการบริโภคแล้วจึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้า และหลักสำคัญยิ่ง คือการลดรายจ่าย โดยการสร้างสิ่งอุปโภค บริโภคในที่ดินของตนเอง เช่น ข้าว น้ำ ปลา ไข่ ผลไม้ พืชผัก ฯลฯ

๒. เศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ทั้งนี้กลุ่มหรือองค์กรชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการกิจกรรมเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้หลากหลายครอบคลุมทั้งเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำการค้าธุรกิจค้าขาย และการท่องเที่ยวระดับชุมชน ฯลฯ เมื่อชาวบ้านเหล่านี้ได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็ง และมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้นแล้วเกษตรกรทั้งหมดในชุมชนก็ได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

๓. เศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ความเอื้ออาทรและความสามัคคีของชุมชน ในการร่วมแรงร่วมใจเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้หมายถึงรายได้มิติเดียว หากแต่รวมถึงผลประโยชน์ในมิติอื่น ๆ ด้วยได้แก่ การสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของไทย^{๑๖}

การปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

๑. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้านที่ไม่จำเป็น ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง

๒. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริตแม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีวิตก็ตาม

^{๑๖} <http://www.phongphit.com> (เข้าถึงเมื่อ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๙)

๓. ละเลิกแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันในทางการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้อย่างรุนแรงดังในอดีต

๔. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาแนวทางให้หลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้ โดยชวนขยายไฝหาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ

๕. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละเลิกสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล่มสลายลงในครั้งนี้ เพราะยังมีบุคคลจำนวนไม่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากความละเอียดอ่อนต่อแผ่นดิน

เศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นวิถีชีวิตที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทั่วไปทั้งชีวิตคนเมืองและคนในชนบท หากวิถีชีวิตดังกล่าวมีความสอดคล้องสมดุลงับที่ธรรมชาติให้รู้เอื้อเพื่อ แบ่งปันระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน รวมทั้งสร้างความสมดุลระหว่างกายกับจิตใจให้เกิดขึ้น ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นวิถีชีวิตที่มีความหลากหลายและสามารถยืดหยุ่นความเป็นอยู่ของชีวิตได้^{๑๗}

กล่าวโดยสรุป เศรษฐกิจพอเพียงเป็นระบบเศรษฐกิจที่ยึดหลักการพึ่งตนเอง ตามวิถีชีวิตไทยอยู่แต่พอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อในสิ่งไร้ประโยชน์ ไม่ยึดติดวัตถุนิยม ยึดทางสายกลาง อยู่กินตามฐานะ ใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต และรวมพลังด้วยความสามัคคี เพื่อขจัดความขัดแย้งไปสู่ความประนีประนอมรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

๑๐.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ยง บุญอารีย์^{๑๘} ได้ทำการศึกษาวิจัย “เล่าข้าวในวัฒนธรรมไท-อีสาน (Tai-Esan Traditional Rice Barn)” พบว่า เล่าข้าวหรือยุ้งฉาง คือ โรงเรือนสำหรับเก็บผลผลิต ที่อาจจะทำจากวัสดุพื้นฐานที่หาได้ง่าย เช่น ดิน โคลน เศษไม้ หิน และหญ้าที่นำมาขึ้นรูปเป็นโครงสร้างง่ายๆ ปัจจุบันเล่าข้าวที่สร้างขึ้นใหม่ในภาคอีสานนิยมใช้เหล็กเคลือบสังกะสีเป็นวัสดุหลัก แต่การเก็บรักษาเมล็ดข้าวที่คืนนั้นต้องเก็บไว้ภายในเล่าข้าวที่มีสภาพความชื้นสัมพัทธ์ไม่เกิน ๗๐ % และอุณหภูมิ ๑๕- ๓๐ องศาเซลเซียส เมื่อพิจารณาคุณสมบัติของวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างเล่าข้าวในภาคอีสานทั้งหมด พบว่า เหล็กเคลือบสังกะสีเป็นวัสดุที่มีค่าสัมประสิทธิ์การนำความร้อนสูงกว่าวัสดุอื่น ซึ่งทำให้อุณหภูมิอากาศภายในเล่าข้าวสูงมากจนเป็นผลให้เมล็ดข้าวเหลืองและแตกหักง่ายเมื่อนำไปสี ส่วนวัสดุที่ทำได้ง่ายตามธรรมชาติและราคาถูกอีกชนิดคือไม้ไผ่สานก็ไม่สามารถป้องกันความชื้นได้ดีเท่ากับไม้ซึ่งมีราคาแพงมาก ทำให้มีชาวบ้านบางส่วนยังคงใช้ภูมิปัญญาเก่าแก่สร้างยุ้งข้าวหรือเล่าข้าว เช่น ผนังไม้ไผ่สานฉาบด้วยดินเปียกเพราะราคาถูกและสามารถก่อสร้างได้ง่ายด้วยแรงงานในครัวเรือน

ชนัญญา สัจจาลย์ และคณะ^{๑๙} ได้ทำการศึกษาวิจัย “นาข้าวระโนด : วิถีชีวิตชาวนาที่เปลี่ยนแปลงท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์” ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาหลักคือผลกระทบจากการเปิดปากระวะทำให้น้ำทะเลไหลเข้ามาในพื้นที่นา เกิดปัญหาน้ำท่วมและดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ประกอบกับระบอบทุนนิยมในการทำการเกษตรกรรมแบบการค้าเข้ามาในพื้นที่ ทำให้ชาวนาต้องปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่นาไปเป็นการทำสวนปาล์ม หรือทำแปลงผัก หรือปลูกสร้างที่พักเพื่อรองรับการท่องเที่ยว หรือปล่อยให้ที่นาว่างเปล่า ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนบางรายประสบความสำเร็จในการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต แต่บางรายล้มเหลวจึงส่งผลให้เกิดความแตกต่างทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการดำเนินชีวิต อนึ่งข้าวคือเป็นอาหารที่ผูกพันกับคนใน

^{๑๗} สุเมธ ตันติเวชกุล, การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริ, นิตยสารเทวภิบาลา, ๔ (๑), ๒๕๔๒, หน้า ๑๐.

^{๑๘} ยง บุญอารีย์, “เล่าข้าวในวัฒนธรรมไท-อีสาน”, วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต, (ขอนแก่น : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๔.

^{๑๙} ชนัญญา สัจจาลย์ และคณะ, “นาข้าวระโนด : วิถีชีวิตชาวนาที่เปลี่ยนแปลงท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สงขลา : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่, ๒๕๕๗.

ชุมชนมาช้านาน การปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่นาไปทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นใดแทน ย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นผู้มีส่วนได้เสียในชุมชนต้องตระหนักถึงและหาทางรับมือกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ตลอดจนเสริมสร้างให้เกิดความมั่นคงทางอาหารของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วชิรวัชร งามละม่อม^{๒๐} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคาความยากจนของวิถีชีวิตชาวนาไทยอย่างยั่งยืน” พบว่า ๑) วิถีชีวิตของชาวนาเป็นวิถีแบบผสมผสานระหว่างวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่ ชาวนามีหนี้สินเนื่องจากมีต้นทุนการผลิตสูงและละทิ้งภูมิปัญญาดั้งเดิม มีอาชีพเสริมอื่นๆ น้อยมาก การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของภาครัฐขาดความต่อเนื่อง การแก้ปัญหาชาวนาเป็นแบบต่างคนต่างทำ ๒) แนวทางในการแก้ไขปัญหาคาความยากจนอย่างยั่งยืนควรเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ชาวนาได้เข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ปัญญา เพื่อการแก้ไขปัญหาคาความยากจนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ควรเน้นการฝึกอบรมภาคปฏิบัติเพื่อให้ชาวนาได้รู้จักการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้และเข้าถึงโอกาสใหม่ๆ และช่วยจัดหาที่ทำกินให้ควบคู่ไปกับการจัดให้มีการเรียนรู้วิชาชีพ เน้นการนำที่ดินที่ถูกปล่อยให้รกร้างว่างเปล่ามาใช้ประโยชน์ในการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชาวนายากจนควบคู่กับการฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เน้นการรวมกลุ่มชาวนาให้พึ่งพาช่วยเหลือกันในรูปแบบสหกรณ์และสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อช่วยเหลือด้านการตลาดอันจะสามารถเชื่อมโยงไปสู่การส่งออกสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์แบบท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๓) ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคาความยากจนของวิถีชีวิตชาวนาไทยอย่างยั่งยืนประกอบด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ (๑) การส่งเสริมการรวมกลุ่มชาวนา (๒) เสริมสร้างศักยภาพชาวนาตามแนวทางการพัฒนาความรู้ ทักษะและการบริหารจัดการที่ดี (๓) พัฒนากลุ่มชาวนาให้สามารถพึ่งตนเองได้เกี่ยวกับปัจจัยการผลิต (๔) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีชีวภาพเพื่อลดการพึ่งพาสารเคมี

สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคกลาง^{๒๑} ได้การศึกษาวิจัยเรื่อง “วิถีชีวิตชาวนาภาคกลาง : โจทย์ใหม่ภายใต้กระแสความเปลี่ยนแปลง” พบว่า ปัจจุบันชาวนาภาคกลางส่วนใหญ่เป็นผู้เช่าทำนามากกว่าเป็นเจ้าของ ในแต่ละปีมีการทำนาต่อเนื่องถึงประมาณ ๕ ครั้งใน ๒ ปีโดยเฉพาะในพื้นที่เขตชลประทาน ทำให้มีเวลาในการเตรียมดินน้อย สภาพดินเสื่อมโทรมและขาดความอุดมสมบูรณ์ และเนื่องจากพันธุ์ข้าวที่ใช้เน้นการตอบสนองต่อปุ๋ยเคมีโดยเฉพาะ ทำให้จำเป็นต้องมีการเพิ่มปริมาณแร่ธาตุที่เกิดขึ้นโดยการใช้ปุ๋ยเคมีกันมาก ชาวบ้านใช้ปุ๋ยคอกผสมบ้างเพื่อช่วยปรับโครงสร้างดินและลดต้นทุนการผลิต กระบวนการทำนาชาวนาภาคกลางปัจจุบันเปลี่ยนไปจากการใช้แรงงานคนและสัตว์เป็นหลักเป็นเน้นการใช้เครื่องจักรกลที่ทันสมัยในการผลิตเช่น เครื่องสูบน้ำ เครื่องพ่นยา รถไถนา เครื่องปักดำเครื่องเกี่ยวนวด เป็นต้น และแทบไม่มีการใช้แรงงานสัตว์แล้ว การดูแลรักษาเครื่องมือจึงต้องใช้ความรู้ที่ซับซ้อนขึ้นซึ่งส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดจากบริษัทผู้ขายเครื่องมือหรือปัจจัยการผลิตนั้นๆ

นอกจากนั้นยังมีความจำเป็นต้องใช้เงินทุนสูงเพื่อการซื้อหาปัจจัยการผลิตที่เกือบทั้งหมดที่ไม่สามารถผลิตได้เองในชุมชน (เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมี และเครื่องจักรกล) ทำให้ต้องพึ่งพาแหล่งทุนการเงินจวนภายนอก โดยส่วนใหญ่เป็นลูกค้าของ ธกส. ธนาคารออมสิน กุ๋องทุนหมู่บ้าน หรือเงินกู้ยืมระบบอื่น ชาวนาภาคกลางในเขตที่น้ำชลประทานเข้าถึงสามารถทำนาได้ตลอดทั้งปีโดยไม่มีฤดูกาลในการเพาะปลูก เนื่องจากมีระบบชลประทานที่พร้อม โดยมีระยะเว้นช่วงไม่เกินครั้งละ ๑๕ วัน รอบการปลูกที่เร็วและถี่ผนวกกับแรงงานภาคเกษตรที่ลดลงทำให้ต้องมี

^{๒๐} วชิรวัชร งามละม่อม, “ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคาความยากจนของวิถีชีวิตชาวนาไทยอย่างยั่งยืน”, รายงานวิจัย, (ปทุมธานี : สถาบันวิชาการไทยวิจัยพัฒนาการจัดการ (TDRM), ๒๕๕๔.

^{๒๑} สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคกลาง, “วิถีชีวิตชาวนาภาคกลาง : โจทย์ใหม่ภายใต้กระแสความเปลี่ยนแปลง”, รายงานวิจัย, (นนทบุรี : สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคกลาง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ), ๒๕๕๓.

การจ้างแรงงานหรือจ้างบริการทำนา (Outsourcing) โดยจากการสำรวจพบว่า ชาวนาประมาณร้อยละ ๗๐-๘๐ มีการจ้างทำนาในบางกิจกรรมแล้ว และประมาณร้อยละ ๒๑-๒๒ จ้างทั้งหมดตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมดินและการปลูก การใส่ปุ๋ย การฉีดยาป้องกันและกำจัดศัตรูพืช และร้อยละ ๘๘ มีการจ้างรถเกี่ยวมาเก็บเกี่ยวโดยส่วนใหญ่ทำนาโดยใช้วิธีการส่งงานหรือจ้างงานผ่านโทรศัพท์มือถือ ทำให้ชาวนามีลักษณะเป็นกึ่งผู้จัดการและบางคนเรียกตนเองว่าเป็น “ผู้จัดการนา” ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจึงดูเหมือนว่าการทำนาปัจจุบันชาวนามิจำเป็นต้องมีความรู้/ประสบการณ์มากนักก็สามารถทำนาได้ โดยมีเพียงความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการทำนาปลูกข้าวและใช้บริการรับจ้างทำนา (Outsourcing) ก็สามารถประสบความสำเร็จได้ ดังเช่น บางรายมีอาชีพหลักเป็นข้าราชการแต่เห็นว่าเพื่อนบ้านทำนาได้กำไรมากจึงเข้าที่นามาทำโดยส่งการจ้างในแต่ละขั้นตอนผ่านโทรศัพท์มือถือก็สามารถประสบความสำเร็จได้ข้าวประมาณ ๘๐๐-๙๐๐ กก./ไร่

๑๐. การสืบค้นจากฐานข้อมูลสิทธิบัตร (ไม่มี)

๑๑. เอกสารอ้างอิงของโครงการวิจัย

๑. ภาษาบาลี - ไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources)

พระไตรปิฎกบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____ พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

(๑) หนังสือ :

กริช สืบสนธิ์. วัฒนธรรมและพฤติกรรมการสื่อสารในองค์กร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

งามพิศ สัตย์สงวน. การจัดระเบียบทางสังคม ในสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

จงดี เดชาสกุลสม. สู่วัฒนธรรมองค์กร. จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์. ๑๒, ๒๕๓๓.

จรรย์ จันทลักษณ์ และคณะ. การเกษตรยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๖.

จิระพรรณ กาจนะจิตรา. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์, ๒๕๒๘.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. วัฒนธรรมไทยในภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๗.

ชลิตา บัณฑวงค์ และคณะ. ความรู้และกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : เจ แอนด์ เจ กราฟฟิคดีไซน์, ๒๕๔๗.

ชัยวุฒิ ชัยพันธุ์. พัฒนาชนบทยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ชัยอนันต์ สมุทรวาณิช. ประชาธิปไตยสังคมนิยมกับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนต, ๒๕๒๐.

ชาติชาย ณ เชียงใหม่. การบริหารการพัฒนาชนบทเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๑ กรุงเทพมหานคร : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี่ จำกัด, ๒๕๔๓.

ทิตยา สุวรรณขุ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗

ณรงค์ เส็งประกอบ. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินต์ติ้งเฮาส์, ๒๕๓๙.

ณรงค์ เส็งประชา. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๔ กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรินต์ติ้ง เฮาส์, ๒๕๔๑.

- ณัฐพล ชันชโยชัย. แนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาประเทศและการพัฒนาชนบท, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๗.
- เล่าวลัย นันทาภิวัดน์. หลักการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. พระพุทธศาสนากับสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพมหานคร : หจก.สหાયบล็อกการพิมพ์, ๒๕๔๔.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท. เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาชนบท หน่วยที่ ๑ - ๗ , พิมพ์ครั้งที่ ๘ นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๔.
- นิศาตร์ตัน ศิลปะเดช. ประชากรกับการพัฒนาชีวิต. กรุงเทพมหานคร : พิเศษการพิมพ์, ๒๕๓๙.
- บันเทิง พาพิจิตร. ประเพณีวัฒนธรรมไทยและคติความเชื่อ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙.
- บุญทัน ดอกไธสง. การจัดการองค์กร. พิมพ์ครั้งที่ ๘ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- บุญส่ง ชลธร. ทุกข์ของชาวนาทุกข์ของแผ่นดิน, นนทบุรี : บริษัท อัทธรรยู ครีเอทีฟ จำกัด, ๒๕๕๗.
- ปกรณ์ ปรียากรณ์. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา. เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารการพัฒนาชนบท หน่วยที่ ๑ - ๖, นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๘.
- พระครูกล้วยานสีหิวัฒน์ (สมาน). วัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). พุทธวิธีการบริหาร. พิมพ์พิเศษ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๙. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.
- _____ . พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- _____ . การพัฒนาที่ยั่งยืน , กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลบอลทอง, ๒๕๓๙.
- _____ . ธรรมนุญชีวิต , กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๐.
- _____ . พุทธธรรมกับการพัฒนาชีวิต , กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๐.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). ธรรมนุญกับชีวิต. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๗.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๘ กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท, กรุงเทพมหานคร : ห.ส.ม.ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๒๖.
- วรรณภา พูนพาณิชย์ และมลฤดี ลีเฉลิมวงศ์. ชีวิตและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: เจริญรุ่งเรืองการพิมพ์, ๒๕๔๗.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. การบริหารการพัฒนาชนบทเปรียบเทียบ. พิมพ์ครั้งที่ ๑ กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๔.
- สมชัย ใจดี. ประเพณีวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๕.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. การพัฒนาตามแนวพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๓๐.
- สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมไทยแนวทางวิจัยและพัฒนา. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๒๕.
- สวส์ดี พิณจันทน์. วัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

สถิต วงศ์สวรรค์. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : บำรุงสาส์น วังบูรพา, ๒๕๒๙.

สุพัตรา สุภาพ. ปัญหาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖ กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๒.

สิน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร : บริษัทฐานพับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๗

สุชีพ ปุญญานุภาพ. พระพุทธศาสนากับวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

สุนทรী โคมิน. ผลกระทบของการพัฒนาในแง่ภูมิของจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๒๒.

สมพร เทพสิทธิ์า. ๒๕๔๖. "การเดินตามรอยพระยุคลบาทเศรษฐกิจพอเพียงช่วยแก้ปัญหาคความยากจนและการทุจริต." กรุงเทพ ฯ ศรีเมืองการพิมพ์.

เสรี พงศ์พิศ. เศรษฐกิจพอเพียงการพัฒนายั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๙.

เสนาะ ตีเยาว์. หลักการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

อัจฉรา โพธิยานนท์. การศึกษากับการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๓๙.

อุทัย หิรัญโต. สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์, ๒๕๒๖.

(๒) วารสาร :

ประเวศ วะสี, "ทางเลือกยุทธศาสตร์การพัฒนาไทย" วารสารวิจัยสังคม ๗ (๑ - ๒).

(๓) บทความ :

พระบรมราชาบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ในพิธีบรมราชาภิเษกเป็นปฐมพระบรมราชาบาท, วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๓๓.

(๔) วิทยานิพนธ์

ยง บุญอารีย์. "เล่าข่าวในวัฒนธรรมไท-อีสาน". วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต. ขอนแก่น : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔.

ชนัญญา สังวาลย์ และคณะ, "นาข้าวระโนด : วิถีชีวิตชาวนาที่เปลี่ยนแปลงท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์", วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สงขลา : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่, ๒๕๕๗.

วชิรวัชร งามละม่อม, "ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนของวิถีชีวิตชาวนาไทยอย่างยั่งยืน", รายงานวิจัย, (ปทุมธานี : สถาบันวิชาการไทยวิจัยพัฒนาการจัดการ (TDRM), ๒๕๕๔.

สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคกลาง, "วิถีชีวิตชาวนาภาคกลาง : โจทย์ใหม่ภายใต้กระแสความเปลี่ยนแปลง", รายงานวิจัย, (นนทบุรี : สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคกลาง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ), ๒๕๕๓.

๒. ภาษาอังกฤษ

Fred E. Fieder and Martin M. Chemers, Leadership and Effective Management. Glenview, Ill. : Scott, Foresman, 1974.

George R. Terry, Principles of management. Illinois: Richard D. Irwin, 1977.

Hersey and Blanchard, quoted in Robert N. Lussier, Management and Fundamentals, New York: South-Western College Publishing, 2000.

I.L.Richardson & Sidney Baldwin. Public Administration: Government in Action. Ohio: Charles E. Merrill Publishing Co, 1976.

Ray Moun Williams. Keywords: A Vocabulary of Culture and Society. Britain: Croom Helm, 1979.

Rennis Likert et. all, quoted in Dessler Gary, Management : Principles and Practices for Tomorrow's Leader, 3rd ed., New Jersey: Pearson Education, Inc., 2004.

Robert J. House, quoted in Dessler Gary, Management: Principles and Practice for Tomorrow's Leader, 3rd ed., New Jersey: Pearson Education, Inc., 2004.

Streeten, Paul. The Frontiers of Development Studie. London: MacMillan, 1972.

Vroom and Yetton, quoted in Dessler Gary, Management: Principles and Practice for Tomorrow's Leader, 3rd ed., New Jersey: Pearson Education, Inc., 2004.

๑๒. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เช่น การเผยแพร่ในวารสาร จดลิตธิบัตร์ ฯลฯ และหน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลิต รายงานผลการศึกษจากการวิจัยเรื่องนี้นำไปสู่

๑. ได้ฐานข้อมูลการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับ ช่างในสังคมไทย

๒. ได้มีการสังเคราะห์หลักการบริหารจัดการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์และห้วงเวลาที่เปลี่ยนไป

๓. ได้รูปแบบ หลักการ และกระบวนการปรับตัวของชาวนาไทยที่จะดำรงไว้ซึ่งช่างที่ตั้งอยู่บนรากเหง้าแห่งคุณธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีอันดีงามของแต่ละท้องถิ่นให้คงไว้

๔. ได้มีการวิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรค ในการอนุรักษ์และรักษาช่างพื้นบ้านของชาวนาไทยให้ดำรงอยู่ด้วยความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

หน่วยงาน ที่นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. รัฐบาล

๒. ระดับกรม หรือ ระดับกระทรวง

๓. ระดับอำเภอ หรือ ระดับจังหวัด

๔. ระดับชุมชน หรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๕. ครอบครัวชาวนาไทย

๑๓. แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

๑. ถ่ายทอดให้กับประชาชนและชุมชน รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สนใจ

๒. ดำเนินการศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขยายแนวทางการดำเนินการในระดับหน่วยงานในท้องถิ่น มหาวิทยาลัย สถาบันวิจัย หรือหน่วยงานรัฐ

๓. ดำเนินการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแนวความคิดผ่านสื่อสารมวลชนเพื่อกระจายไปยังกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่อื่น หรือ ท้องถิ่นอื่น

๑๔. วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล
ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยและคณะจะดำเนินการศึกษาวิจัย เรื่อง “ช่างชาวยุคใหม่ : กระบวนการปรับตัวสู่ทางรอดแห่งภูมิปัญญาของชาวนาไทย” ในเรื่องต่อไปนี้

๑๔.๑ รูปแบบการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ด้วยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานและวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่เพื่อการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การสำรวจและศึกษาชุมชน การคัดเลือกชุมชนต้นแบบ (กรณีศึกษา) การเตรียมคนและเครือข่าย เพื่อนำไปสู่กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับความยากจนของชาวนาในชุมชนอย่างเป็นระบบ มีการพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของโครงการที่จะแก้ไขปัญหาโดยเฉพาะในเรื่องการบริหารจัดการข้าวและยุงข้าว มีการกำหนดแผนและการจัดการอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติการตามแผนหรือโครงการที่ได้ตั้งไว้ จากนั้นก็จะร่วมกันประเมินผลการดำเนินการตามโครงการที่ได้ปฏิบัติ โดย ๑) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) ๒) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) ๓) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) และ ๔) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P)

ทั้งนี้จะมีการใช้เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observer) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะจากผู้ที่เกี่ยวข้อง (Focus Group Discussion) การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (Seminar/Work shop) และการปฏิบัติการจริง (Implement/Operation) เพื่อรวบรวมรายละเอียด ฐานข้อมูลให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๑๔.๒ ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ได้แก่ ผู้แทนส่วนงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องข้าว ชาวนา พระภิกษุ ประชาชนชุมชน ประชาชนท้องถิ่น ประชาชน ผู้ประกอบการโรงสี สหกรณ์การเกษตร หรือองค์กรภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของข้าวและยุงข้าว

๑๔.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้เครื่องมือ ได้แก่

๑. แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observer Form)
๒. แบบประเมินเชิงวิเคราะห์ (SWOT Analysis/SWOT Matrix)
๓. แผนที่เดินดิน (Map neighbors)
๔. แบบจำลองแนวความคิด (Mind Mapping)
๕. แบบแผนการมีส่วนร่วม (AIC=Appreciation, Influence, Control)
๖. แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview Form)
๗. แบบสัมภาษณ์กลุ่มชาวนา (Group Interview Form)
๘. แบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Form)
๙. การประชุมสัมมนา (Seminar)

๑๔.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

มีวิธีการและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับต่อไปนี้

๑. ในขั้นการเตรียมการ

๑.๑ จะมีการลงพื้นที่เพื่อการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่มีการประกอบอาชีพทำนา ทั้งในระบบนาปีและนาปรัง เพื่อเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่และสร้างทำความคุ้นเคยกับชาวนาในแต่ละพื้นที่

๑.๒ จะมีการสำรวจและศึกษาชุมชนเพื่อรวบรวมบริบทเชิงภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ขนบ ธรรมเนียม ประเพณี หรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำนา หรือเกี่ยวกับข้าวและยุงข้าว

๑.๓ เมื่อลงพื้นที่สำรวจจนได้ฐานข้อมูลที่ชัดเจนแล้วก็จะมีการคัดเลือกชุมชนที่จะเข้าร่วมโครงการวิจัยหรือชุมชนต้นแบบที่จะนำไปสู่การหาทางออกร่วมกันในการแก้ไขปัญหาความยากจนของชาวนา

๑.๔ จะมีการเตรียมคนทั้งที่เป็นนักวิจัย ผู้แทนภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและเครือข่ายชาวนาที่เข้าร่วมในโครงการ โดยจะมีการประชุมชี้แจงและทำความเข้าใจร่วมกันถึงภารกิจในการค้นหาทางออกหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนบนพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องข้าวและยุงข้าว

๒. ในขั้นการดำเนินการ

๒.๑ จะมีการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชนต้นแบบที่สมัครใจและสนใจ รวมถึงเป็นชุมชนที่คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกเพื่อเป็นชุมชนนำร่องในการพัฒนาและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน

๒.๒ จะมีการพิจารณาความเป็นไปได้ร่วมกันในโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนของชาวนาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องข้าวและยุงข้าว

๒.๓ จะมีการกำหนดแผนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับข้าว การจัดเก็บข้าว การจำหน่ายจ่ายแจกข้าว การแปรรูปข้าว เพื่อนำไปสู่การจัดการที่เป็นระบบ

๒.๔ เมื่อถึงฤดูกาลผลิตกลุ่มชาวนาในชุมชนเป้าหมายก็จะนำแผนปฏิบัติการที่มีส่วนร่วมกันร่างเอาไว้นำไปสู่การปฏิบัติการตามโครงการ กิจกรรม ที่ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันตัดสินใจ และร่วมกันปฏิบัติ ก่อนที่จะนำไปสู่กระบวนการประเมินผลในขั้นต่อไป

๓. ในขั้นการประเมินผลการดำเนินการ

๓.๑ จะมีการประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) ร่วมกัน ทั้งทางการบริหารจัดการ และสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของชุมชนในมิติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องข้าวและยุงข้าว

๓.๒ จะมีการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) ร่วมกัน ทั้งในเรื่องต้นทุนการผลิต ๗ ด้าน ได้แก่ ที่ดิน แหล่งน้ำ แรงงาน เครื่องมือการเกษตร เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และเคมีภัณฑ์การเกษตร

๓.๓ จะมีการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) ร่วมกัน ถึงความร่วมมือร่วมใจ การเข้าร่วมโครงการ กิจกรรม ที่ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันตัดสินใจ และร่วมกันปฏิบัติ

๓.๔ จะมีการประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) ที่ร่วมกันดำเนินการ ทั้งในเชิงผลผลิต (Out put) ในเชิงผลลัพธ์ (Out come) และผลสะท้อนของงานวิจัย (Impact)

ทั้งนี้ผ่านเทคนิควิธีต่างๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นต้นว่า แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observer Form) แบบประเมินเชิงวิเคราะห์ (SWOT Analysis/SWOT Martrix) แผนที่เดินดิน (Map neighbors) แบบจำลองแนวความคิด (Mind Mapping) แบบแผนการมีส่วนร่วม (AIC=Appreciation, Influence, Control) แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview Form) แบบสัมภาษณ์กลุ่มชาวนา (Group Interview Form) แบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Form) และการประชุมสัมมนา (Seminar)

๑๔.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. ศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูลที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงหลักพุทธธรรมที่ได้จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และประมวลผล

๒. การวิเคราะห์ การศึกษาข้าวและยุงข้าวในมิติทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจะเน้นทำการศึกษาใน ๕ ประเด็นหลัก ได้แก่

๑. บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เป็นการอธิบายปรากฏการณ์เกี่ยวกับเรื่องของข้าวและยุงข้าวที่เชื่อมโยงในสถานการณ์ต่างๆ ของพื้นที่และโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

๒. ความเป็นมาของปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลง เป็นการอธิบายปรากฏการณ์หรือภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นกับข้าวและยุงข้าวที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา

๓. กรอบแนวคิดในการอนุรักษ์และการดำรงรักษา เป็นการศึกษาแนวคิด/หลักการที่ใช้ในอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับข้าวและยุงข้าวให้คงอยู่กับชาวนาไทย

๔. กระบวนการสร้างการปรับตัว เป็นการอธิบายเกี่ยวกับสาระสำคัญของกระบวนการ พัฒนาปรับปรุง เปลี่ยนแปลงในรูปลักษณะ หรือ ระบบการบริหารจัดการยุงข้าวยุคใหม่

๕. ปัจจัยที่นำไปสู่การสร้างทางรอดจากปัญหาความยากจนของชาวนาไทย เป็นการศึกษาและวิเคราะห์เพื่อทราบเงื่อนไขที่นำไปสู่การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือพัฒนา ซึ่งอาจเป็นแนวทางสำหรับการประยุกต์ใช้ในการสร้างรูปแบบหรือแนวทางแก้ไขปัญหาความยากจนของชาวนาไทยที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เข้ากับยุคสมัย

๓. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และสัมภาษณ์กลุ่มชาวนา (Group Interview) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องของข้าวและยุงข้าว พระภิกษุ ประชาชนชุมชน ประชาชนท้องถิ่น ประชาชน หรือองค์กรภาคประชาชน ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของข้าวและยุงข้าว เพื่อสรุปเป็นรูปแบบหรือแนวทางขั้นพื้นฐานก่อนนำเข้าสู่เวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

๔. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลขั้นการพัฒนาร่วมกันความรู้ ที่ได้จากกระบวนการมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อทำข้อสรุปที่จะมีส่วนในการกำหนดรูปแบบหรือแนวทางในการแก้ไข ปัญหาความยากจนของชาวนาที่สมบูรณ์ พร้อมทั้งพัฒนาข้อเสนอแนะที่เป็นจุดอ่อนให้กลับกลายเป็นจุดแข็ง ขณะเดียวกันก็พัฒนาจุดที่แข็งอยู่แล้วเป็นแผนพัฒนาหรือโครงการที่จะสนับสนุนให้เกิดการแก้ไขปัญหาความยากจนที่เป็นรูปธรรมโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์รักษาและพัฒนาที่ยั่งยืนให้เข้ากับยุคสมัยหรือสภาวะการณ์ต่อไป

๑๕. ระยะเวลาทำการวิจัย และแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย

การวิจัยในเรื่องนี้จะใช้ระยะเวลาในการดำเนินงาน ๑๒ เดือน โดยคณะผู้วิจัยจะดำเนินการการวิจัยตามแผนการบริหารและการดำเนินงานดังรายละเอียดต่อไปนี้

แผนการบริหารและแผนการดำเนินงาน	ระยะเวลา (เดือน)											
	ตค	พย	ธค	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย
๑. ขออนุมัติโครงการ	↔											
๒. ประชุมเตรียมความพร้อมของคณะผู้ร่วมวิจัยเพื่อวางแผนดำเนินการวิจัย	↔	↔										
๓. ศึกษาวิเคราะห์กรอบแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง		↔	↔									
๔. ศึกษาวิเคราะห์บริบทเชิงพื้นที่ในระดับชุมชนที่เกี่ยวข้องเนื่องกับเรื่องข้าวและยุงข้าว				↔								
๕. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลกระบวนการดำเนินการวิจัยบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม					↔							

แผนการบริหารและแผนการดำเนินงาน	ระยะเวลา (เดือน)												
	ตค	พย	ธค	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	
๖. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลในกระบวนการสุดท้ายของการมีส่วนร่วม									←→				
๗. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปผลการวิจัย ตลอดจนทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะ										←→			
๘. นำองค์ความรู้หรือตัวแบบที่ได้มาจัดพิมพ์รายงานนำเสนอต่อสาธารณชน											←→		

๑๖. ปัจจัยที่เอื้อต่อการวิจัย (อุปกรณ์การวิจัย, โครงสร้างพื้นฐาน ฯลฯ) ระบุเฉพาะปัจจัยที่ต้องการเพิ่มเติม

๑. วิทยาเขตนครสวรรค์มีความพร้อมในด้านองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มีห้องทำงานพร้อมอุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงานพร้อม
๒. มีหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) เป็นหน่วยสนับสนุน ส่งเสริม ในระดับพื้นที่
๓. มีชุมชนต้นแบบในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการวิจัย และอยากแก้ไขปัญหาคความยากจนให้กับชาวนาในพื้นที่
๔. มีนักวิชาการเกษตร ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้ประกอบการโรงสี สหกรณ์การเกษตรที่พร้อมจะให้ความสนับสนุน ร่วมมือ หรือคอยประสานและสนับสนุนการวิจัย
๓. มีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์เป็นส่วนสนับสนุน
๔. มีอุปกรณ์เครื่องมือและสื่อที่จะนำเสนอการวิจัยทั้งกล้องวิดีโอ เครื่องบันทึกภาพ เครื่องบันทึกเสียง
๕. พื้นที่กรณีศึกษาส่วนใหญ่มีวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ในสังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตั้งอยู่และเป็นพื้นที่เชื่อมประสานด้านข้อมูล

๑๗. งบประมาณของโครงการวิจัย

รายการ	จำนวนเงิน
๑. งบบุคคลากร (ถ้ามี) (ให้เขียนเฉพาะรายการที่มี)	
๑.๑ ผู้ช่วยนักวิจัยทำงานเต็มเวลา	
- ค่าจ้างชั่วคราว ปริญาโท จำนวน ๑ คน ๖ เดือน (๑ x ๓ x ๕,๐๐๐ = ๑๕,๐๐๐ บาท)	๑๕,๐๐๐
รวม	๑๕,๐๐๐
๒. งบดำเนินงาน (ให้เขียนเฉพาะรายการที่มี)	
๒.๑ ค่าตอบแทน	
๒.๑.๑ ค่าตอบแทนคณะวิจัย	
เฉพาะผู้อำนวยการแผนงานวิจัย/หัวหน้าโครงการวิจัย	๒๐,๐๐๐
๒.๑.๒ ค่าตอบแทนทำงานล่วงเวลา	๓,๐๐๐

รายการ	จำนวนเงิน
๒.๑.๓ ค่าตอบแทนอื่นๆ เช่น การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม	๗,๐๐๐
รวม	๓๐,๐๐๐
๒.๒.ค่าใช้จ่ายสอย เช่น	
๑) ใช้จ่ายในการเดินทาง	๑๐,๐๐๐
๒) ค่าซ่อมแซมครุภัณฑ์	๑๐,๐๐๐
๓) ค่าจ้างเหมาบริการ	๒๐,๐๐๐
๔) ค่าใช้จ่ายในการจัดสัมมนาและฝึกอบรม	๓๐,๐๐๐
๕) ค่าเงินประกันสังคม	๕,๐๐๐
๖) ค่าจัดทำเล่มรายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์	๕,๐๐๐
๗) ค่าใช้สอยอื่นๆ ค่าติดต่oprะสาน ค่าไปรษณีย์ ค่าทำเนียมการโอนเงินธนาคาร เป็นต้น	๕,๐๐๐
รวม	๘๕,๐๐๐
๒.๓ ค่าวัสดุ เช่น	
๑) วัสดุสำนักงาน	๕,๐๐๐
๒) วัสดุเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	๕,๐๐๐
๓) วัสดุไฟฟ้าและวิทยุ	๒,๐๐๐
๔) วัสดุโฆษณาและเผยแพร่	๒,๐๐๐
๕) วัสดุคอมพิวเตอร์	๓,๐๐๐
๖) วัสดุอื่นๆ ฯลฯ	๓,๐๐๐
รวม	๒๐,๐๐๐
๒.๔ ค่าธรรมเนียมการอุดหนุนสถาบัน (๗.๕ %)	-
๓.งบลงทุน / ครุภัณฑ์ (ถ้ามี)	
รวมงบประมาณ (หนึ่งแสนห้าหมื่นบาทถ้วน)	๑๕๐,๐๐๐

๑๘. ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้ฐานข้อมูลการเปลี่ยนแปลงทางภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมเกี่ยวกับเรื่องของข้าวและยุงข้าวของชาวนาไทย
๒. ได้มีการสังเคราะห์หลักการปรับตัวและการพัฒนาเกี่ยวกับเรื่องของข้าวและยุงข้าวที่สอดคล้องกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม
๓. ได้รูปแบบ แนวทาง หลักการ และกระบวนการปรับตัวของข้าวและยุงข้าวโดยตั้งรกรากแห่งที่แห่งภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอันดีงามของแต่ละท้องถิ่นให้คงไว้
๔. ได้มีการวิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรค ในการพัฒนาหรือการจัดการเกี่ยวกับเรื่องของข้าวและยุงข้าวที่เป็นแนวทางสำหรับการประยุกต์ใช้ในการสร้างรูปแบบหรือแนวทางแก้ไขปัญหาคาความยากจนของชาวนาไทย

๑๙. โครงการวิจัยต่อเนื่องปีที่ ๒ ขึ้นไป

- ๑๙.๑ คำรับรองจากหัวหน้าโครงการวิจัยว่าโครงการวิจัยได้รับการจัดสรรงบประมาณจริงใน
ปีงบประมาณที่ผ่านมา
- ๑๙.๒ ระบุว่าโครงการวิจัยนี้อยู่ระหว่างเสนอขอของงบประมาณจากแหล่งเงินทุนอื่น หรือเป็น
การวิจัยต่อยอดจากโครงการวิจัยอื่น (ถ้ามี)
- ๑๙.๓ รายงานความก้าวหน้าของโครงการวิจัย (แบบ ต-๑ข/ด)

๒๐. โครงการนี้หรือส่วนใดส่วนหนึ่งหรือโครงการสืบเนื่องจากนี้ ได้ยื่นเสนอขอรับทุนหรือได้รับการ
สนับสนุนจากแหล่งทุนอื่นหรือไม่

- (/) ไม่ได้ยื่นเสนอขอรับทุน
- () ยื่นเสนอ โปรดระบุแหล่งทุน
- () ได้รับการสนับสนุน จาก.....ชื่อโครงการ.....
(โปรดระบุความจำเป็นหรือความแตกต่างจากโครงการนี้)
- () ไม่ได้รับการสนับสนุน
- () ยังไม่ทราบผลการพิจารณา

๒๑. โครงการนี้มีการใช้สิ่งมีชีวิตที่มีการดัดแปลงทางพันธุกรรมหรือไม่

- มี
- ไม่มี

๒๒. คำชี้แจงอื่นๆ (ถ้ามี)

๒๓. คำรับรองของหัวหน้าโครงการว่าไม่เป็นผู้ติดค้างการส่งผลงานวิจัยสำหรับโครงการ
วิจัยที่สิ้นสุดระยะเวลาดำเนินงานวิจัยแล้ว

๒๔. ลงลายมือชื่อ

(ดร.อัครเดช พรหมกัลป์)

หัวหน้าโครงการวิจัย

๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๙

ส่วน ค : ประวัติคณะผู้วิจัย

๑. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) ดร.อัครเดช พรหมกัลป์
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Dr.Akkradecha Brahmakappa
๒. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน ๕๔๘๐๒๐๐๐๔๑๔
๓. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
๔. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เลขที่ ๙๙๙ หมู่ที่ ๖ ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอ

เมือง จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐ โทร.๐๕๖-๒๑๙๙๙๙ โทรสาร.๐๕๖-๒๑๙๙๙๘
โทรศัพท์มือถือ ๐๘๒-๙๔๕๕๕๘๔

E-mail akkaratv@hotmail.com, akkaratv๖๖๖๘@gmail.com

๕. ประวัติการศึกษา

- ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.นิเทศศาสตร์) สถาบันราชภัฏมหาสารคาม
- ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ปริญญาเอก พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

- การศึกษาและวิจัยชุมชน/ การจัดการทรัพยากรชุมชน /ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์
- การสื่อสารมวลชน / การเก็บข้อมูล / การนำเสนอ / การเข้าถึงชุมชน
- การบริหารจัดการองค์กร / การบริหารองค์การสื่อชุมชน (เคเบิลทีวีท้องถิ่น)
- ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน/สังคม /สังคมวิทยาการพัฒนา/การพัฒนาชนบทไทย

๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

๗.๑ ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : ผู้ช่วยผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : ยุทธศาสตร์การจัดการชุมชนพื้นที่กลางน้ำกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอขวด

๗.๒ หัวหน้าโครงการวิจัย : ชื่อโครงการวิจัย

๑) หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมในสังคมไทย” เสนอ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ งบประมาณ ๒๕๕๘

๒) ผู้ร่วมวิจัย แผนงาน : ยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาคอขวดในพื้นที่กลางน้ำ เสนอ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ งบประมาณ ๒๕๕๙ โดยรับผิดชอบในฐานะหัวหน้าโครงการย่อยที่ ๒ การจัดการชุมชนพื้นที่กลางน้ำเชิงยุทธศาสตร์กับการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอขวด

๓) หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง “มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกับการพัฒนานักศึกษาสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในฐานะแรงงานข้ามชาติมาตรฐานวิชาชีพ” งบประมาณสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ ๒๕๕๙

๔) หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง “ศึกษาความขัดแย้งกับการสืบสานงานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ” งบประมาณสนับสนุนจากวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๘

๕) หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง “ทัศนคติที่มีต่อบทบาทและการแสดงออกของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์” งบประมาณสนับสนุนจากวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๗

๗.๓ งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : (ชื่อผลงานวิจัย ปีที่พิมพ์ การเผยแพร่ และแหล่งทุนย้อนหลังไม่เกิน ๕ ปี

๑. ศึกษาความขัดแย้งกับการสืบสานงานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ

๒. ทัศนคติที่มีต่อบทบาทและการแสดงออกของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

๓. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาคอขวดตามหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”

๓) วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) เรื่อง “ภาวะผู้นำกับการประยุกต์ใช้หลักสัพพริธรรมของพระพุทธเจ้า (สฤชดี ลีโร)”

๗.๔ ผลงานวิจัย-บทความ หนังสือ ที่ตีพิมพ์ และแหล่งทุน

๑. “ศึกษาความขัดแย้งกับการสืบสานงานประเพณีแห่งเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ” นำเสนอ
เนื่องในงาน The ๗th International Buddhist Research Seminar Organized by
the Buddhist Research Institute Mahachulalongkomrajavidyalaya University,
and Nan Sangha College, Nan Province, Thailand. ๑๘-๑๙ February ๒๐๑๖
(International conference) และในการประชุมทางวิชาการระดับนานาชาติและ
ระดับชาติ ครั้งที่ ๓ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
๒๘-๒๙ มีนาคม ๒๕๕๙
๒. ทศนคติที่มีต่อบทบาทและการแสดงออกของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์” ในวารสาร
สังคมศาสตร์ปริทัศน์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับ
ที่ ๓/๒๕๕๘
๓. บทความทางวิชาการเรื่อง “สังคมแห่งอัมปัญญา : ปลายทางแห่งการแก้ไขปัญหาความ
ขัดแย้ง” วารสารมหาจุฬาลงกรณ ISSN : ๒๕๐๘-๑๐๗๘ ฉบับพิเศษเนื่องในโอกาสเฉลิม
ฉลองวันวิสาขบูชาโลก ประจำปี ๒๕๕๘
๔. บทความทางวิชาการเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งตามหลักพุทธ
ธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” นำเสนอในการประชุมสัมมนาทางวิชาการ MCU
CRONGRESS No.๑ จัดโดยคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย
๕. บทความทางวิชาการเรื่อง “มหาอุทกภัยตำราที่ธรรมชาติเขียนให้เรียนรู้ : กรณีศึกษา
จังหวัดนครสวรรค์” นำเสนอในวารสารทางวิชาการ : วารสารบัณฑิตศึกษาปริทัศน์
(วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์) ISSN : ๑๙๐๕-๑๖๐๓ ฉบับเดือนมกราคม-เมษายน ๒๕๕๕
๖. บทความทางวิชาการเรื่อง “ภาวะผู้นำ : การถึงพร้อมแห่งบุคคลที่ต้องผ่านการขับเคลื่อน
พัฒนา” นำเสนอในวารสารทางวิชาการ : วารสารบัณฑิตศึกษาปริทัศน์ (วิทยาลัยสงฆ์
นครสวรรค์) ISSN : ๑๙๐๕-๑๖๐๓ ฉบับเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๖
๗. บทความทางวิชาการเรื่อง “พุทธวิธีการสื่อสารภายในองค์กร กลเม็ดเชื่อมโยงใจเพื่อ
ประสิทธิภาพทางการบริหาร” นำเสนอในวารสารทางวิชาการ : วารสารบัณฑิตศึกษา
ปริทัศน์ (วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์) ISSN : ๑๙๐๕-๑๖๐๓ ฉบับเดือนกันยายน-ธันวาคม
๒๕๕๖

ประวัติผู้วิจัยร่วม (๑)

๑. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) พระราชรัตนเวที, ดร. (ประเสริฐ โชติธมฺโม)
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ)
๒. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน ๓-๖๐๑๑๐๐๕๑๖-๑๙-๐
๓. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยา
เขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์
(E-mail)
ที่อยู่ปัจจุบัน วิทยาเขตนครสวรรค์ เลขที่ ๙๙๙ หมู่ ๖ ตำบลนครสวรรค์ออก
อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐
สถานที่ทำงาน สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาเขตนครสวรรค์
โทรศัพท์ ๐๘๑-๐๔๐๙๕๓๕

E-mail

๕. ประวัติการศึกษา

พธ.บ (พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พธ.ม. (บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร

พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุสถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละผลงานวิจัย

๑. ผู้ร่วมวิจัย : เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมในสังคมไทย”

งบประมาณ ๒๕๕๘

๒. หนังสือ “พระพุทธศาสนากับความมั่นคงของมนุษย์”

ประวัติผู้วิจัยร่วม (๒)

๑. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย)

พระครูนิวิฐศีลขันธ, ดร. (ณรงค์ ฐิตawatthano)

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ)

Dr. Phrakhrunivitsinlakhon (Narong Dhitawatthano)

๒. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน

๓-๖๐๑๑๐๐๕๑๖-๑๙-๐

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เจ้าคณะอำเภอแม่वंก เจ้าอาวาสวัดมฤคทายวัน อำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์

๔. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail)

ที่อยู่ปัจจุบัน

วิทยาเขตนครสวรรค์ เลขที่ ๙๙๙ หมู่ ๖ ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

สถานที่ทำงาน

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาเขตนครสวรรค์

โทรศัพท์

๐๘๑-๐๔๐๙๕๓๕

E-mail

Narong_pum@hotmail.com

๕. ประวัติการศึกษา

พธ.บ (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

สาขาวิชาสืบสวนสอบสวน, อาชญวิทยา, กฎหมายปกครอง, กฎหมาย ป.วิอาญา, กฎหมายลักษณะพยาน, งานมวลชนสัมพันธ์, งานต่อต้านยาเสพติด, งานอบรมพัฒนาศีลธรรม คุณธรรม ฯลฯ

๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุสถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละผลงานวิจัย

๑. หัวหน้าโครงการวิจัย : เรื่อง “การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนตามแนวพระราชดำรินในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์” งบประมาณ ๒๕๕๙

๒. หัวหน้าโครงการวิจัย : เรื่อง “การพัฒนาระบบการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์บนฐานพุทธธรรม” งบประมาณ ๒๕๕๘

๓. ผู้วิจัยร่วมโครงการวิจัย : เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมในสังคมไทย” ได้รับงบประมาณสนับสนุน ปีงบประมาณ ๒๕๕๘

๗.๓ งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : ชื่อผลงานวิจัย ปีที่พิมพ์ การเผยแพร่และแหล่งทุน (อาจมากกว่า ๑ เรื่อง) : “การพัฒนาระบบการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ บนฐานพุทธธรรม” ทุนวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

๗.๔ งานวิจัยที่กำลังทำ : “การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนตามแนวพระราชดำรินในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์” ได้รับงบประมาณสนับสนุน ปีงบประมาณ ๒๕๕๙

ประวัติผู้วิจัยร่วม (๓)

๑.ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย)

นางสาวพูลลาภ จันทร์เฉลิม

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ)

Miss.Poonlarp Chanchaloem

๒. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน

๓๖๐๙๙๐๐๙๐๙๑๘๕

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครสวรรค์

๔.หน่วยงานและสถานที่ติดต่อ

วิทยาเขตนครสวรรค์ เลขที่ ๙๙๙ หมู่ ๖
ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมือง
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐
มือถือ ๐๘๑-๘๘๗๓๖๕๒

๕.ประวัติการศึกษา

E-mail : P_chamchaloem@hotmail.com
ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต(รัฐศาสตร์)
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(รัฐศาสตร์)
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

๖.สาขาวิชาที่ชำนาญพิเศษ(แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

- วิชาการและการจัดการ

๗.ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ผู้ร่วมวิจัยโครงการวิจัย“การเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมระดับชุมชนในอาเซียน”
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๘

๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุสถานภาพในการ
ไม่มี

ประวัติผู้วิจัยร่วม (๔)

๑. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นางรัตติยา พรหมกัลป์
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Miss Rattiya Promkan
- ๒ เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน ๓ ๒๐๐๓ ๐๐๐๓๘ ๐๘ ๑
๓. ตำแหน่งปัจจุบัน -
๔. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และ (E-mail) ที่อยู่ปัจจุบัน
วิทยาเขตนครสวรรค์ เลขที่ ๙๙๙ หมู่ ๖ ตำบลนครสวรรค์ออก
อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐
- สถานที่ทำงาน -
โทรศัพท์ ๐๙๑-๐๒๔๗๔๓๙
E-mail kctv056@hotmail.com

๕. ประวัติการศึกษา

- ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (๒๕๓๙-๒๕๔๒) สาขาวิชาพาณิชยการ (การบัญชี)
วิทยาลัยอาชีวศึกษาจังหวัดชลบุรี จังหวัดชลบุรี
- อนุปริญญาศิลปศาสตร การบริหารธุรกิจ(การตลาด) (๒๕๔๓-๒๕๔๕)
สถาบันราชภัฏราชชนครินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- ปริญญาตรี รัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต (ร.บ.) (๒๕๔๖-๒๕๔๘)
มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี

๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

- การบัญชี (ประสบการณ์ตรง ๒ ปี)
- ประกันสังคม
- การบริหารจัดการองค์กรเอกชน

๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุสถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละผลงานวิจัย

- หมายเหตุ :**
๑. กรณีที่หน่วยงานมิได้ทำการวิจัยเองแต่ใช้วิธีจัดจ้างโปรดใช้ แบบ ว-๑๓ โดยระบุรายละเอียดตามแบบฟอร์มที่กำหนดไว้ให้มากที่สุด พร้อมทั้งแนบแบบข้อกำหนด (terms of reference-TOR) การจัดจ้างทำการวิจัยด้วย
 ๒. กรณีเป็นโครงการวิจัยต่อเนื่องที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณในปีงบประมาณที่ผ่านมา และนักวิจัยมีความประสงค์จะเสนอขอของบประมาณการวิจัยในปีงบประมาณต่อไป ต้องจัดทำโครงการวิจัยประกอบการเสนอขอของบประมาณด้วย
 ๓. ระบุข้อมูลโดยละเอียดในแต่ละหัวข้ออย่างถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อประโยชน์ในการประเมินผล
 ๔. กรณีโครงการวิจัยที่มีการใช้สัตว์ ให้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณการใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ สภาวิจัยแห่งชาติ (ผนวก ๑๐) และจัดทำเอกสารแนบตามแบบฟอร์มใบรับรองในผนวก ๑๑ จำนวน ๑๒ ชุด (แนบท้ายโครงการ)

